N°. 52. Donderdag 10 Maart 1904. 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

Inhoud van dit nummer.

Kort na het verschijnen van ons vorig nummer overleed op bijna 70jarigen leeftijd de Oud-Gouvern. van Curaçao **N. van den Brandhof**.

Onze Vereeniging en de Afdeeling 's Gravenhage verloren door dit sterfgeval een harer trouwe en sympathieke leden. De heer v. d. B. was lid van verschillende Commissies, en nam o. a. een werkzaam deel aan die voor de samenstelling van het Huldealbum.

Het was nog kort geleden, bij de aanbieding van dit album, toen H. M. de Koningin Moeder tot hem het woord richtte, dat duidelijk uitkwam hoe warm het hart van den Oud-Gouverneur nog klopte voor het land waar hij zijne beste levensjaren doorbracht.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

Aan de afdeelingen, die hunne jaarvergadering nog niet hebben uitgeschreven, brengen wij in herinnering, dat dit met het oog op de waarschijnlijk in April te houden Algemeene Vergadering der Vereeniging vóór het einde der maand Maart dient te geschieden. Met het oog op de bij de 6e alinea van art. VII der statuten voorgeschrevene candidatenlijsten voor de vacatures in het Hoofdbestuur geven wij kennis, dat, volgens het opgemaakte rooster, dit jaar zullen aftreden de heeren:

D. F. Romein van de Afdeeling *Utrecht.*
J. Jonker id. *Arnhem.*
G. A. Scherer id. *den Haag* (vice-president).
Mr. D. Fock id. *Rotterdam.*
L. P. F. Schimpf id. *den Haag* (secretaris).

Zij zijn allen herkiesbaar, doch de heer D. F. Romein heeft verzocht voor eene herbenoeming niet in aanmerking te komen.

II. Van Boeatan:

Aan aandeelhouders in de Naamlooze Vennootschap „Boeatan" wordt bij deze medegedeeld, dat zij van af heden, bij de firma Scheurleer en Zonen, Spuistraat No. 11, te 's Gravenhage, de kwitantie van de door hen gestorte gelden kunnen inwisselen tegen aandeelen en wel voor iedere f 50.— één aandeel tot hetzelfde bedrag.

DE RAAD VAN BEHEER.

III. Van de Afdeeling Utrecht:

A. Algemeene Vergadering op VRIJDAG den 18n Maart 1904, des avonds te 8 uur, in „Irene."

Agenda:

1. Voorlezen van notulen en verdere mededeelingen.
2. Het verslag over het jaar 1903.
3. Rekening en Verantwoording over 1903.
4. Kiezen van leden, die zitting moeten nemen in het Hoofdbestuur. Treden af de heeren: *G. A. Scherer, D. Fock, Schimpff, J. Jonker* en *D. F. Romein;* l. g. stelt zich niet herkiesbaar.
5. Kiezen van twee bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn: Mevr. *B. Eijkman—v. d. Kemp* en de heer *F. E. Luitjes*, beiden herkiesbaar.
6. Het behandelen van de door het bestuur aan de orde gestelde en voor de leden ingekomen voorstellen, w. o. een voorstel om evenals te Nijmegen een „gezelligen kring" onder de leden te organiseeren, en kennisgave van den heer *D. F. Romein*, dat hij als secretaris-penningmeester met ult°. Mei of eerder wenscht af te treden.
7. Het kiezen van twee leden-verificateurs voor het loopende boekjaar.
8. Rondvraag.

HET BESTUUR.

B. Wordt medegedeeld, dat de door het bestuur goedgekeurde rekening en verantwoording over 1903 van af 10 Maart e. k. ter inzage ligt voor de leden bij den secretaris-penningmeester Willem Barendztstraat 20 *bis*, (tusschen 12—1½ en 6—7 u. n.m.).

De Secretaris-Penningmeester,
D. F. ROMEIN.

IV. Van de Afdeeling Breda en omstreken:

Den **12n Maart** 1904, des avonds te **8 ure**, zal het Kamerlid de heer *H. H. van Kol* in „Concordia" eene lezing houden.

Onderwerp: »**Eene reis door West-Indiën en Venezuela**".

De leden hebben met één huisgenoot gratis toegang; voor iedere meerdere huisgenoot moet f 0.25 entrée betaald worden, terwijl niet-leden f 0.50 betalen. De opbrengst strekt voornamelijk ten behoeve der »Lepralijders in Suriname."

Kaarten te bekomen in *Concordia* en bij de boekhandelaren Nieuwenhuijs, Peereboom en Broese.

Leden, die geen toegangskaarten voor zich en één huisgenoot hebben ontvangen, gelieve dit te melden aan den secretaris J. C. VAN REIJN, *Steenweg, Prinsenhage.*

V. Van de Afdeeling Nijmegen:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

der leden op DONDERDAG den **10**n Maart 1904, des avonds ten **8** ure, in het GRAND HÔTEL DU SOLEIL, Graafsche Straat.

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag.
b. Geldelijke verantwoording.
c. Verkiezing van drie nieuwe Bestuursleden.
d. Verkiezing van Leden der Commissie van verificatie der Uitgaven voor het volgende boekjaar.
e. Verkiezing van Leden Afgevaardigden ter Algemeene Vergadering.
f. Mededeelingen en rondvraag.

Namens het Bestuur,
K. F. CASPERSZ, Voorzitter.
Jhr. C M. E. R. C. VON BOSE,
Secretaris.

VI. Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën".

ALGEMEENE VERGADERING op Donderdag **17** Maart 1904, des avonds te 8 ure, in het Koffiehuis „Het Gouden Hoofd", op de Groenmarkt, te den Haag.

Voortzetting van de behandeling van het Koloniaal Programma der Vereeniging.

Volgorde der behandeling:

IX. Leger en Vloot, artt. 2, 3 en 4.
X. Uitbreiding van gebied.
VIII. Bestuur.
XI. Indo-Europeanen.
VII. Belastingen, art. 9.

Voor de ingediende amendementen wordt gerefereerd naar het convocatie-biljet der laatstvorige Algemeene Vergadering.

Met het oog op stemmen en ook ter betooning van belangstelling in den arbeid der Commissie voor het Programma, wordt ten zeerste eene algemeene trouwe opkomst verzocht.

Namens het Bestuur,
de Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART.

Het voornaamste Sociale Vraagstuk voor Nederland.

In de Maart-aflevering van *Onze Eeuw* schreef E. B. Kielstra onder den titel «Vrijwillige Boedelafstand?» een artikel, waarin hij de argumenten weerlegt, bij de jongste behandeling der Indische begrooting in de Tweede Kamer door de Sociaal-Democratische staatspartij te berde gebracht, tot betoog der mogelijkheid en wenschelijkheid van haar voorstel, om een deel der O.-Indische buitenbezittingen aan anderen over te doen en met het op die wijze verkregen geld niet alleen Java er weer boven op te brengen, maar ook van de andere dan aan Nederland overblijvende eilanden te maken, wat er met een ruimer budget (en een grooteren nationalen ondernemingsgeest) van gemaakt zou kunnen worden.

Wij zijn het volkomen met den schrijver eens, waar hij zegt, dat het eene verkeerde theorie is, om te trachten dergelijke ingrijpende en, naar het oordeel der voorstellers, goed gemotiveerde voorstellen, na een manifest van verontwaardiging, verder dood te zwijgen. Volgaarne betreden ook wij den ingeslagen weg door aan het artikel in O. E. eenige beschouwingen te wijden.

Laat ons beginnen met te verklaren, dat wij van het volgen van den raad der Sociaal-Democraten op zijn minst genomen, even groote tegenstanders zijn als E. B. K., maar dat er een hemelsbreed verschil bestaat tusschen zijne gronden van bestrijding en de onze; een verschil echter, dat, hoe groot het ook zijn moge, in korte woorden kan geschetst worden.

Hij namelijk is van meening, dat Nederland, vooral in de 19e eeuw, in zijn bestuur over Oost-Indië, in algemeenen zin, niet is te kort geschoten en dat de geschiedenis het duidelijk bewijs heeft geleverd, dat de aan ons land door de traditie opgelegde taak voor ons nimmer te zwaar is gebleken. Hij wil daarom in hoofdzaak op den ouden voet voortgaan en slechts verbeteringen aanbrengen langs den geleidelijken weg.

Wij daarentegen hebben het volste vertrouwen in hetgeen bij de begrootingsdebatten, zoowel door den Minister van Koloniën, als door de leiders der verschillende Staatspartijen is te kennen gegeven. Wij verwachten, dat, *binnen korten tijd* — nog dit jaar meende de heer *Scherer* in zijne onlangs door ons medegedeelde redevoering in M. en K. — voorstellen de volksvertegenwoordiging zullen bereiken, om ingrijpende maatregelen te nemen tot verandering der wijze van bestuur en der opvatting van koloniale plichten, die tot heden werden gevolgd. Hadden wij dat vertrouwen niet, dan zouden wij met een gerust gemoed den raad geven om het door van Kol, Troelstra en anderen geopperde en verdedigde denkbeeld in ernstige overweging te nemen.

Ons wil het trouwens voorkomen, dat het voorstel der socialistische kamerleden door hen niet zou zijn gedaan, wanneer het magere renteloos-voorschot-voorstel van den Minister niet bij velen den indruk had gemaakt, dat er van eene ernstige poging, om in Indië vroegere fouten goed te maken, toch wel niets komen zal. Het was immers de Sociaal-Democratische partij, die er het eerst een, duidelijk en gedetailleerd van het belang van den inlander sprekend, Koloniaal-Program op na hield! En staat van Kol niet in de voorste rij van hen, die arbeiden voor het belang van Nederland als Koloniale mogendheid!

In zijn artikel in «Onze Eeuw» heeft E. B. K. zich veel moeite gegeven om te bestrijden, wat hij noemt «de onderschatting door de voorstellers van het belang, dat Nederland heeft bij het bezit van O. Indië.» Hij heeft statistieken geraadpleegd, die, zooals hij ook zelf zegt, niet altijd even betrouwbaar zijn, maar toch toonen ze in dit geval, genoegzaam aan hoe onze industrie, bij name de Twentsche textielnijverheid harde slagen zou krijgen, als Oost-Indië voor ons verloren ging. Hij toont uit de uitvoerstaten aan, hoe ook onze handel en de werklieden in de handelssteden in zoodanig geval, zware verliezen zouden lijden; hij wijst op de duizenden, die ieder jaar als militair, als ambtenaar of particulier in O. Indië een emplooi vinden; op de belangrijke sommen, die jaarlijks in de Nederlandsche staatskas vloeien, als belasting van in Indië gewonnen kapitalen of van dáár getrokken inkomsten en pensioenen. Hij had er bij kunnen voegen: de millioenen, die, als uit Indië komend geld, door de Oud-Indiërs in Nederland worden in de wandeling gebracht.

Zijn betoog is juist en klemmend, maar hij moet toch evengoed als wij hebben begrepen, dat dit argument van weinige belangrijkheid der

FEUILLETON.

Takitories.

VIII. (*b*)

Zoo is de toestand. En daar komt nu de brochure van den heer J. A. de Gelder aan Nederland vertellen, dat het alles vergeefsche moeite, weggooien van geld zou zijn; dat de kolonie niet is te helpen; dat de gedachte aan mijnbouw eene fictie is, een spoor, een tram, eigenlijk ook, dus vrij doelloos, een geldverspilling; dat de groote landbouw, de cacaocultuur incluis, niet loonend zijn kan; dat ook de gerenommeerde Surinaamsche bosschen den handel geen voldoend lokaas aanbieden; dat de kolonie, van welke het in 1682, bij monde der Generale Nederlandsche West-Indische Compagnie heette, dat zij »van zoodanige constitutie en gelegentheid is, dat dezelve in niet veele jaren tot een considerable Colonie van deze Landen ghemaakt zoude kunnen worde" en wier bloei, wier krachtige ontwikkeling van handel en scheepvaart, bewees dat »onze vaderen een goeden blik op haar hadden«, bestemd is een kwijnend leven te blijven lijden en nooit meer dan een lastpost voor het moederland zijn kan.

Wat hebben dan toch die vaderen Nederland een slechten dienst bewezen, trots den goeden blik, dien zij meenden te hebben! Of is het soms, dat de kolonie, die aanvankelijk zoo veel opleverde, door uitbuiting en daarop gevolgde verwaarloozing eindelijk is gaan zinken? Eene degradatie, niet ongelijk aan die eener jeugdige coquette, wier wilde, weelderige schoonheid de begeerte heeft opgewekt en die ten laatste als eene niets waardige wordt ter zijde gezet.

Plaatst de brochure: »Het *heden* en de *toekomst*«, door aanstonds het *verleden* er bij in herinnering te roepen, ons eigenlijk niet voor een raadsel? Voor 't litterarisch effect, dat daardoor wordt verkregen, is het niet onbeduidend, maar aan de kracht van het volgend betoog is 't niet bevorderlijk. Dat de heer de G. op lofwaardige wijze de pen kan voeren, wil ik daarmee volstrekt niet trachten te loochenen. Alleen zij opgemerkt, dat het geschrift zich niet op de hoogte weet te handhaven, waartoe het zich in den aanvang scheen te zullen verheffen. Aan den indruk wordt zeer veel afbreuk gedaan door het herhaaldelijk terugkomen tot 't geen reeds gezegd werd. Zwaartillend, maar ook wat zwaar op de hand! Ik kan niet ontkennen, dat ik onder 't lezen zoo iets dikwijls dacht.

Men heeft den schrijver reeds te woord gestaan. Zaakkundigen, die over de goud-industrie kunnen oordeelen, de Surinaamsche bosschen door aanschouwing kennen, van tram- en spooraanleg alles afweten, van den Surinaamschen landbouw genoeg op de hoogte zijn, hebben de acte van beschuldiging zorgvuldig nagelezen en met klem van redenen betoogd, dat schromelijk werd overdreven. Wij zijn geen zaakkundigen. De »Takitories« zijn er ook niet voor om speciale kennis van een of ander te luchten. Wat indrukken mêedeelen en indrukken wekken, dat is haar doel. En zoo ligt het alleen op haar weg om te zeggen, wat zeker velen, die de kolonie kennen en, zonder juist deskundigen te zijn en ook niet alleszins tot beoordeelen bevoegd, toch wel een oordeel hebben over haar heden en toekomst, na de lezing der brochure eveneens hebben gedacht en uitgesproken. Wat een overdrijving! Wat een eenzijdigheid! Wij, die de kolonie bewoonde met een open oog voor schaduw en licht en dit vooral in haar zoo aantrekkelijk vonden, dat de Hollander daar iets vindt van zijn eigen vaderland, en niet slechts door de taal, die er gesproken wordt, maar ook door heel de maatschappelijke inrichting en den eigenaardigen stempel, die er op alles is afgedrukt, zich in Holland weet, in Tropisch Holland, — wij, die wat voor haar voelen en er een deel in lief hebben van ons Imperium, hooren den heer de G. leukweg spreken over 't verkoopen van Suriname, als iets, dat nog zoo kwaad niet zou zijn, als toch eigenlijk de politieke constellatie het niet verbood. Dat lokt protest uit. Dat doet de pen doopen, als niet gewaakt wordt daartegen, in harde, bijtende kleuren. Hij verwijt den Surinamers hun optimisme, en den bijwoners, tijdelijke, aldaar, dat zij zich tegen dien gevaarlijken bacil niet genoeg beschutten. Maar is het zoo onnatuurlijk, dat wij vragen: wat geeft hem het recht om ook knappe menschen, geen westerlingen, zoo maar als zwakhoofdigen voor te stellen? Is er niet veel meer reden den schrijver tegemoet te voeren: gij zijt ontstemd, teleurstellingen hebben u tegen Suriname ingenomen; gij hebt er genoeg van en hebt den donkeren bril op? Dit is zeker, dat door de brochure een pessimistische ader loopt, een ader komende van een rif, dat andersom als de goudriffen van Suriname, niet ver behoeft gezocht te worden, ja geheel bloot ligt.

En als nu de Surinamers optimisten heeten, en zoovele anderen, die bij en onder hen werken ook, hebben wij de vrijmoedigheid om tot den heer de G. te zeggen: daal eens af van uw hoogen administratieven zetel in den Haag; reis naar Suriname en dat niet alleen, maar leef en werk daar eenigen tijd, met hartelijke belangstelling in land en volk. Beproef zoo, of uw pessimisme steekhoudend is. Wij zouden, kwam het er toe, de resultaten met gerustheid afwachten.

Het is niet onnatuurlijk, dat iemand, die een schoon plan heeft uitgedacht, een groote onderneming op touw gezet en deze als een heilweg heeft aangezien voor een nog achterlijk gebleven, ofschoon rijk geacht deel van 's Lands bezittingen, moet ondervinden, dat gezegd plan in duigen valt. Maar zoo iets is gebeurlijk, zonder dat daarom de betrokken landstreek geacht moet worden als een Sahara, waar alleen de Lebaudy's droomen kunnen van een Keizerrijk. Landen en bevolkingen hebben dit met menschelijke lichamen gemeen, dat zij, hoewel voor cureeren vatbaar, ieder op een eigen manier willen aangepakt worden. Dat is ten opzichte van Suriname door meer dan één vergeten. Medicijnmeesters voor de bedenkelijke geestelijke en economische toestanden genoeg! Welzeker, er is heel wat geneesmiddel uitgedacht en aangeprezen. Maar hoe vaak deed zich het verschijnsel voor, dat wat elders proefhoudend was gebleken op Suriname niet pastte, en dan ten minste eerst was aan te wenden, als 't gewijzigd was naar den eisch der dingen. Staatkundige leuzen, godsdienstige richtingen, sociale stelsels, och, kom er in Suriname niet mee aan, alsof men ze zoo maar kan overnemen. De Hollandsche taal wordt daar gesproken, maar ze is een eigenaardig Hollandsch. De kerkelijke en politieke partijnamen worden er gehoord, maar hebben er een andere beteekenis. Toen in 1888 Mr. M. A. de Savornin Lohman door 't clerikale bewind werd uitgezonden om de kolonie te beheeren, had menigeen heel wat verwachting van de omkeering, die deze antirevolutionair pur sang zou te weeg brengen. Destijds, op denzelfden dag, geloof ik, dat de landvoogd zijn zetel zou innemen, schreef een goed versneden pen in de *Surinamer*, ongeveer aldus: men zou zich kalm houden — antirevolutie, literale politiek, Nederlandsch conserva-

koloniën voor het Moederland, bij de sprekers der S. D. partij niet bijzonder serieus kan zijn geweest. Zij hebben trouwens niet voorgesteld, dat Nederland zich geheel van zijne koloniën zou ontdoen. Integendeel, zij wenschen de het meest produceerende en het in de naaste toekomst het meeste voordeel belovende eilande voor Nederland te behouden.

Wat zij alleen niet van meening zijn, is, dat de afstand van enkele eilanden aan andere volkeren, ook spoedig voor Nederland het verlies der overige eilanden zou ten gevolge hebben. E. B. K. wijst in zijn artikel op dit, zijns inziens, bestaande gevaar: «wie baas wil blijven in eigen huis», zegt hij, «verkoopt niet een deel der bijgebouwen aan «iemand die, sterker dan hij, morgen zijn vijand «kan zijn en zich dan dáár tot den aanval toerust». Ware niet Engeland reeds onze naaste buurman, zelfs medebezitter van een deel van 't bijgebouw Borneo en hadden wij niet Frankrijk tot buur in achter-Indië, Amerika in de Philippijnen en Australië en Japan niet zoo heel ver af, dan kon het gekozen beeld hout snijden, nu doet het dit o. i. niet. Integendeel zou een sterkere buurman tot schut kunnen dienen, wanneer Aziaten of Australiërs later op de Nederlandsche bezittingen een begeerig oog sloegen.

Ook zijn wij van meening, dat de schrijver van het artikel in *O. E.* aan den onjuisten kant is, waar hij de veronderstelling bestrijdt, dat de eilanden, die men voorstelt te verkoopen, voor een grooter en krachtiger volk, dan wij zijn, eene zoo groote materieele en moreele waarde kunnen hebben, dat die met millioenen en nog eens millioenen zou worden betaald Wij mogen niet veronderstellen, dat E. B. K., te veel verdiept in de historie van het verledene, de geschiedenis der koloniale expansie van de laatste tijden niet trouw zou hebben gevolgd. Hoeveel betaalden de Vereenigde Staten van N.-Amerika niet reeds voor de Philippijnen? Hoeveel honderden millioenen, om van de rest niet te spreken, zal Mantsjoerije, als het ooit veroverd wordt, hebben gekost aan Rusland?

Wij zijn het dan ook volstrekt niet met hem eens, waar hij, aan het slot van zijn artikel beweert, dat het verkoopen van Borneo, Celebes e. a. eilanden ons in materieelen zin geen geldelijk voordeel zou brengen en evenmin, waar hij concludeert, dat dit aan Nederland in moreelen zin den doodsteek zou geven. Waarlijk de energie, die hij ook op koloniaal gebied aan het Nederlandsche volk toekent, zal niet behoeven te verminderen, al zouden slechts Java, Sumatra, Bangka, Billiton, Bali en Lombok te besturen overblijven. Alléén reeds wat op Java te doen valt, zelfs al zou men bevrijd zijn van de geldzorgen, geeft nog werk genoeg voor een zeer energiek volk. En dan de behoorlijke ontwikkeling van het schoone en rijke Sumatra, dat wij wel in den loop der vorige en 't begin dezer eeuw zoo goed als geheel onder ons gezag hebben gebracht, doch waar nog alles te doen valt om de rijke bronnen van welvaart, die het oplevert, te doen dienen tot nut der menschheid.

Ook gelooven wij niet, dat de erkentenis, «dat de steeds aangroeiende erfenis onzer voorvaderen, bij de eischen, die thans aan koloniaal bezit worden gesteld, ons te groot is geworden», in het oog der geheele wereld eene daad zou zijn van *verachtelijke* kleinmoedigheid. In den laatsten tijd toch is er door reizigers van verschillende natiën en door schrijvers van naam, bij herhaling op gewezen, hoe zonde en jammer het is, dat aan de ontwikkeling onzer zoogenaamde buitenbezittingen nagenoeg niets wordt gedaan. De Nederlandsche dagbladpers noemde dit «stemming tegen ons maken» en trok soms nogal opgewonden tegen die buitenlanders te velde. Wij daarentegen hebben steeds, zonder ergernis, op die opmerkingen van buiten gewezen, opdat men er leering uit zou trekken. Wij toch zijn het niet met E. B. K. eens, dat de geschiedenis der laatste eeuw bewijst, hoe de erfenis der vaderen voor ons niet te machtig was en daarlatende, of iedere annexatie en vergrooting van gebied altijd zoo geheel was in het belang der bevolking, zijn wij bevreesd, dat bij den weinigen zin der meerderheid van ons volk om zich met koloniale aangelegenheden en belangen bezig te houden en zich, waar dit noodig blijkt, als koloniale mogendheid opofferingen te getroosten, het moeielijk zal zijn om den ouden sleurgeest van administreeren, in een werkelijk krachtig koloniaal beleid om te zetten.

En toch is *het nemen van een besluit in dit opzicht*, juist het sociale vraagstuk, dat wij aan het hoofd van dit artikel bedoelden.

Wij hebben aan het pogen tot oplossing der in Nederland aanhangige groote maatschappelijke vraagstukken steeds meegearbeid, en kennen er dus den omvang van. De geldquaestie speelt in de meeste een belangrijke rol; de Ministers van Financiën zullen, wil men tot iets bruikbaars geraken, de middelen moeten weten te vinden, om ettelijke millioenen 's jaars meer te doen opbrengen. Dit nu zou veel moeilijker en misschien wel onmogelijk worden, wanneer het onheil ons overkwam: ons gebied buiten Europa te verliezen.

Wil nu Nederland dat, voor ieder klein volk steeds bestaande, gevaar belangrijk verminderen, dan moet ons koloniaal beheer *ten spoedigste* eene belangrijke wending nemen, en zal er gedurende een geruim aantal jaren, financieele steun van het moederland noodig zijn. Het besluit te nemen: of men dit doen wil, primeert de oplossing van alle andere sociale vraagstukken, omdat het daarop van grooten invloed zal zijn. Daarom hebben wij reeds bij verschillende gelegenheden gezegd, en herhalen het ook nu: dat het koloniale vraagstuk, en in de eerste plaats de vraag: hoe zal moeten worden gehandeld, om de *verdere inzinking van Java te voorkomen?* thans voor Nederland *het voornaamste* der sociale vraagstukken is.

Waar nu bespreking van hetgeen in dit opzicht aan Nederland te doen staat een warm hart niet uitsluit, doch in de eerste plaats een koel hoofd vordert, vinden wij het jammer, dat het E. B. K. niet gelukt is, om zich te stellen op het onbevooroordeeld standpunt, dat hij in den aanvang zegt te willen innemen, maar dat hij, in tegendeel, met een chauvinisme, dat op koloniaal gebied ook in enkele organen der Nederlandsche dagbladpers soms opvalt, alles, ook onrijp en groen, bij elkander haalt, om aan te toonen, dat de sociaal-democraten, niet alleen een onwaardig, maar ook een geheel onjuist toegelicht voorstel hebben gedaan.

Wij hebben reeds gewezen op zijne grootspraak: dat Nederland getoond had voor de taak der Regeering over het groote eilandenrijk volkomen berekend te zijn, en willen hem in dit opzicht alleen nog er op wijzen, hoe hij zelf het getal noemt van 400 ingenieurs, die reeds 40 jaren geleden, als men goed had willen doen, voor den arbeid in de Oost, noodig zouden zijn geweest.

Niet serieus gemeend kan zijn betoog zijn tegen de mogelijkheid van immigratie op groote schaal van Javaansche *landbouwers* naar de andere eilanden, wanneer hij de onmogelijkheid daarvan tracht aan te toonen, door te zeggen, dat men voor het *mijnwerk* in de Ombilienkolenvelden ter nauwernood 60 emigranten per maand kan krijgen.

Ook is hij in zijn argumenten niet altijd even gelukkig, waar hij wil aantoonen, dat Nederland tot nu toe nimmer koloniënhandel heeft gedreven.

In 1868, zegt hij, drong Engeland bij ons aan op eene regeling der Siaksche verschillen. In September van dat jaar werd een ontwerp-contract gemaakt, waarbij tegen gelijkstelling der rechten van Nederlandsche en Engelsche onderdanen, wat handel en scheepvaart betreft, ons de vrije hand op Sumatra werd gegeven.

Dat ontwerp-tractaat bleef echter onafgedaan.

In September 1869 doen wij het voorstel aan Engeland om Nederlandsch Guinea op Afrika's kust van ons over te nemen.

Daarna werd in 1871 het Sumatra-tractaat afgedaan naar onzen wensch.

Ergo, zegt E. B. K., had onze afstand van de kust van Guinea met dit laatste tractaat niets te maken!

Om zulk eene conclusie in ernst neer te schrijven, moet men al zeer naïf denken over den loop van diplomatieke onderhandelingen!

Wij stemmen ten volle toe, dat die afstand van de kust van Guinea aan Engeland in het belang was van de inlandsche negerbevolking, maar dat was de vraag niet. Wij herinneren ons best, hoe in dien tijd enthousiaste vaderlanders Nederlands kleinmoedigheid luide hebben afgekeurd.

Wij zelf misschien wel, want wij kunnen ons gevoel en onze overtuiging in het opzicht van koloniën-verkoop niet beter doen begrijpen, dan door de volgende parabel:

Van zijne beroemde voorzaten had een welgesteld man goederen geerfd, op grooten afstand van zijne woonplaats gelegen, een voorvaderlijk slot, met prachtige akkers omgeven, waarop eene nijvere en aan hem cijnsbare bevolking woonde. Rondom dat slot vele bosschen en bergen met verschillende nog onontgonnen producten.

Zijne voorvaders hadden van die bezittingen, zoo lang het ging, zoo veel als mogelijk voordeelen getrokken, maar niet gelet op onderhoud en verbetering, noch op de belangen der cijnsbaren, zoodat wel het familievermogen steeds was vermeerderd, maar het kasteel vervallen en de akkers uitgeput waren, terwijl de omgevende buitenbezittingen nog altijd moesten ontgonnen worden.

De eigenaar begreep echter, dat die toestand niet langer zoo kon voortduren; hij zou in opspraak komen en wellicht op grond van wetten van beheer, die in den laatsten tijd algemeen waren aangenomen, uit zijne bezittingen worden gezet.

Wat stond hem nu te doen?

Wanneer hij tijdelijk eenige zijner inkomsten wilde besteden, misschien zelfs van zijn kapitaal een deel gebruiken, ten bate zijner bezittingen, dan zou hij alles weer kunnen in orde brengen en, ten koste van eigen bekrimping, kasteel en akkers weer in orde brengen, de cijnsplichtigen het hunne geven en uit de daardoor te verkrijgen voordeelen later ook bosschen en mijnen ontginnen. In de verre toekomst mocht hij dan wellicht ook op eigen meerdere welvaart rekenen, maar zeker zou hij zoodoende met eere de erfenis zijner voorvaderen besturen en zijn goeden naam handhaven.

Niets doen en de verwaarloozing doen voortduren mocht hij in geen geval. Hij zou dan, tot zijn schade en schande, de bezittingen zien onteigenen en in andere handen overgaan.

Er was echter nog een middel: Hij wist zeker, dat er liefhebbers waren om zijne uitgestrekte bosschen en bergen van hem te koopen. Liefhebbers, die de middelen en den lust hadden ze te ontginnen en tot ontwikkeling te brengen in hun eigen voordeel en dat der landzaten, zoodat ook de bewoners dier buitenbezittingen in betere conditie zouden geraken.

Met de koopsom kon hij dan zijn kasteel herstellen en de directe omgeving er van weder productief en welvarend maken, zonder uit eigen zak een penning er aan ten koste te leggen. Maar . . . de prachtige bezitting, die hij geerfd had en die zijn vader en zijn grootvader zelfs nog hadden uitgebreid, in de hoop en het vertrouwen, dat hunne kinderen en kindskinderen er steeds eigenaars van zouden blijven, zou daardoor worden geschonden en hij zou het moeten aanzien, dat vreemden de meesters werden van zijn vroegere schatplichtigen.

Die gedachte kon hij niet verdragen. Dan liever zich tijdelijk bekrimpen en een deel van zijn kapitaal besteden. Wanneer dan later zijne afstammelingen geëerd en vermogend zouden zijn onder de edelen, van inborst, dan zouden zij met groote vereering aan hem terugdenken en het oogenblik zegenen, waarop hij den ridderlijken weg had gekozen!

Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Verslag van de Algemeene Vergadering dezer Vereeniging op Donderdag 3 Maart 1904 des avonds te 8 ure in het Koffiehuis „Het Gouden Hoofd" te 's-Gravenhage.

De Voorzitter opent de vergadering. De Heer *Bosboom*, het woord voerende namens de commissie voor het ontwerpen van het Koloniaal Programma der Vereeniging, deelt mede, dat de commissie voorstelt uit art. 1 van Hoofdstuk IX te schrappen de slotwoorden: „*met een eigen officierskorps*". De commissie is namelijk van oordeel, dat de quaestie van de samensmelting der officierskorpsen van beide legers, alhoewel zeer goed vatbaar om in deze vereeniging te worden besproken, van te ingrijpenden en omvattenden aard is, om te gelijk met de overige onderdeelen van het programma te kunnen worden behandeld. De vergadering schenkt hieraan hare goedkeuring.

In de ingekomen amendementen en in de in het convocatiebiljet aangegeven voorname punten, welke ter sprake zouden kunnen worden gebracht, vindt de heer *Bosboom* aanleiding om eenigszins uitvoerig de denkbeelden der commissie te ontvouwen over de defensie van Indië te water en te land, waarbij blijkt, dat men veelzins samen gaat met de beginselen van den gep. luit.-kolonel *Koster*, uit wiens bekende geschriften zelfs enkele gedeelten worden aangehaald. Wat de oorlogs-haven betreft, is men van oordeel, dat het geen zin heeft aan *Soerabaja* meer aandacht te schenken, dan tot nu gedaan werd, maar dat eene bevestiging van *Batavia* en *Semarang*, vooral de eerste plaats, ook zeer gewenscht is.

Daarna wordt het woord verleend aan den heer *Mac Leod*, die de weglating bepleit van de woorden „*met snelvarende, niet overgroote schepen*", welke een ongewenschte beperking opleggen aan het programma, dat in zoo algemeen mogelijk termen dient te worden gesteld. Ter loops deelt de heer *Mac Leod* mede, weinig ingenomen te zijn met onze 6 kruisers, welke men *overgroot* zouden kunnen noemen, omdat zij te veel geld kosten, te groote bemanning noodig hebben en te veel kolen verbruiken voor de diensten, die men er van verwachten kan, terwijl zij aan den anderen kant toch te weinig gevechtswaarde hebben.

De heer *Mac Leod* acht het mogelijk, zelfs niet waarschijnlijk, dat de beperktheid onzer middelen zal noodzaken om bij een aanval op de koloniën o[…] bepalen tot het inspannen van alle krachten om [...] te behouden. Maar daarom behoeft zulks in het [...]gramma niet tot regel te worden gemaakt. De w[...] waarop de verdediging zal moeten worden gevoerd, hoort te worden overgelaten aan den tijd, de omstan[...]heden en het beleid der regeering. Uit dezen hoo[...] kan spreker zich niet vereenigen met het amende[...] van den heer *de Greve*.

De Indische Militaire Marine wordt door den h[...] *Mac Leod* een *administratief onding* geacht, dat [...] ontstaan alleen te danken heeft aan financieele sp[...]vondigheden. De verdeeling van de Indische sche[...]macht in twee deelen, het Auxiliair Eskader en de [...]dische Militaire Marine heeft steeds veel kwaads gewr[...] en moet dus worden afgeschaft; de vloot behoort, zoo[...] administratief als militair, één onverdeeld geheel u[...] maken.

In verband met een en ander werden door den h[...] *Mac Leod* eenige amendementen voorgesteld.

Wat de oorlogshavens betreft, betoogde de heer [...] *Leod*, ook aan de hand van de ondervinding, die [...] weer in den Russisch—Japanschen oorlog opge[...] wordt, dat die niet kunnen gemist worden. *Soera[...]* kan op dit oogenblik een oorlogshaven genoemd wor[...] afgescheiden van hare militaire waarde. *Tandjong P[...]* acht hij niet wel vatbaar om versterkt te worden. *Tjila[...]* zoude door hare natuurlijke gesteldheid zeer in aanm[...]king daarvoor kunnen komen.

De heer *de Greve* acht het Koloniaal Program[...] wat betreft de zeemacht, te gedetailleerd, en hij m[...] op, dat vele marinespecialiteiten voorstanders zijn [...] *meer krachtige vechtschepen* met *matige snelheid*, [...] heel iets anders is dan het desideratum der commi[...] Bij de verdediging moet naar een doel, een bereik[...] doel, worden gestreefd, en te vergeefs heeft Spreke[...] het Programma eene omschrijving daarvan en [...] wat daarbij van zee- en landmacht moet worden [...]langd, gezocht. De heer *de Greve* vermeent, dat [...] onze beperkte middelen, dat doel der verdediging [...] slechts *één* der groote eilanden kan zijn, en [...] na eene omstandige vergelijking van de economi[...] waarde van de Buitenbezittingen met die van Java, [...] de conclusie, dat dit laatste het eiland *moet* zijn, [...] welks verdediging al onze krachten geconcentreerd [...] hooren te worden, aangezien dat *alléén* voor ons nog [...] bloeiende kolonie zoude kunnen vormen, terwijl [...] Buitenbezittingen zonder Java voor ons land vrij [...] *een groote lastpost* zouden zijn.

De heer *Koster* acht het eveneens niet wensche[...] om in het Programma de uitbreiding der zeemacht [...] bijzonderheden aan te geven en kan zich ook niet [...]eenigen met de uitdrukking „een *voldoend* sterk leger [...] Hij geeft daarom in overweging art. 1 aldus te le[...] „Bevordering van de weerbaarheid van Ned.-Indië, [...] „namelijk door te streven naar verhooging van het [...] „vermogen ter zee en verder door het instandho[...] „van een leger met een sterkte, als gevorderd voor [...] „handhaving van ons gezag binnen ons gebied".

Het amendement van den heer *Koster* wordt bestre[...] door de Heeren *de Greve*, *Mac Leod* en *Kern*, w[...] laatste een uitvoerig betoog houdt om te bewijzen, [...] aan de Marine nooit de gewichtige rol bij de defe[...] kan worden toegedacht, welke de heer *Koster* zich v[...]stelt. De heeren repliceerende, zegt de heer *Koster*, [...] de door hem aangegeven grondslag voor de sterkte [...] het Indisch leger een tegenwicht vormt tegen de [...] uiteenloopende inzichten van elkander opvolgende a[...]riteiten. Met het oog op de grens aan eenige uitbrei[...] der weermacht, nu reeds door den huidigen toestand [...] finantiën gesteld, is z. i. er zelfs niets tegen te zeg[...] dat uitgemaakt worde, dat in de eischen, die eene e[...]tueele aanranding van buiten aan de weermacht s[...] moet worden voorzien met de thans bestaande org[...]satie. Op welke gronden van zedelijken of ethisch[...] aard, vraagt de heer *Koster*, kan het mogelijk [...] te bewijzen, dat het een onafwijsbare staatsplicht [...] om nog meer geld uit te geven voor het keeren [...] vreemd geweld in Indië, terwijl onze financieele [...] personeele krachten nu reeds blijken ontoereikend [...] zijn voor de vervulling van onze dagelijksche [...] daar te lande?

Thans wordt het woord gevraagd door den heer *Ke[...]* die van meening is, dat de verdediging van Indië [...] hoofdzaak moet worden gevoerd door eene krach[...] vloot, voor welker bouw eene leening moet worden [...] sloten van desnoods honderd millioen gulden, w[...] noodzakelijkheid hij zich voorstelt in den breede [...] te toonen. Als de Voorzitter echter opmerkt, dat spr[...] zich zal moeten tevreden stellen, dat de vergadering [...] het algemeen met zijne meening is bekend geword[...] maar dat de beschikbare tijd en de wenschelijkheid om [...] programma af te handelen, niet toelaten zoo diep in [...] technische bijzonderheden af te dalen, ziet de [...] *Kempe* van zijn voornemen af.

De heer *Nijpels* waardeert het in de vorige spre[...] dat zij afgeronde gedachten omtrent Indië's verdedi[...] hebben gegeven, maar mist zulks in het Concept-P[...]gramma. Over het algemeen kan hij zich het best v[...]eenigen met de denkbeelden van den heer *de Gr[...]* maar hij wenscht nog een ander gezichtspunt te ope[...] waaruit z. i. de zaak bekeken moet worden. Hij h[...] de geschiedenis der laatste oorlogen aan om te betoo[...] dat de strijd overal eerst dan volstreden werd ge[...] wanneer de regeering tot capituleeren was gedwong[...] Daarom ligt de sleutel van Indië in den zak van d[...] Gouverneur-Generaal. Die autoriteit moet zoo lang mog[...]lijk uit de handen van den vijand worden gehouden.

---

tisme of modernisme, het laat de menschen hier koud. En zoo heel onjuist was dat niet gezien. De Surinamer — ik bedoel nu de mensch daar — heeft zijn eigen kijk op de dingen. Hij stelt in kwesties belang — als ze zijn land en deszelfs ontwikkeling raken. Zoo is het dus ook niet vreemd reeds, dat de groote plannen der Suriname-maatschappij in Suriname zelf allengs teleurstelling begonnen op te wekken. Maar evenmin is het een wonderlijke loop van zaken te achten, dat de ondernemers zelf begonnen in te zien, dat zij, in de verte, zich met hun exploitatie-plannen wel wat hadden verrekend.

Het is over de groote verwachting van die maatschappij en van haar verdienstelijken directeur, dat ik een woord zeggen wil. Of men een spoor maakt en niet liever een tram, of de goudexploitatie zoo verbijsterend weinig opbracht, dan wel, zooals anderen uitrekenen, den geringen omvang der terreinen in aanmerking genomen, zoo heel ontmoedigend niet was, of de cacao-cultuur niet veel kans op groote winsten geeft, zooals zelfs beweerd wordt, dan wel, zooals jarenlange bekendheid met plantages en planters ons niet onduidelijk te verstaan gaf, soms jaren achtereen rijke oogsten oplevert; of 't Surinaamsche hout al of niet op de wereldhoutmarkt een plaats zal veroveren, wij laten het buiten bespreking. Wij richten ons echter tegen de theorie, dat de kolonie aan de ondernemers, en zij zijn uit den aard der zaak extranii, meest allen ten minste, groote voordeelen heeft te verschaffen of anders voor geenerlei exploitatie vatbaar moet geacht worden en als nietswaardige, zoo niet verkocht, dan toch als geldende bezitting voor Nederland niet meer in aanmerking kan komen. Als een land niets opbrengt, geen hulpbronnen heeft, geen kans aanbiedt voor eenige industrie of cultuur, dat men dan het lot betreurt zulk een territoir als het zijne te moeten beschouwen, is natuurlijk. Maar dat men het belang, de groote voordeelen van groot-industrie en groot-exploitatie zóó voorop plaatst, en dat vrij wel alleen in 't oog valt, is van een koloniaal standpunt, is ook van een nationaal standpunt bezien, uiterst bedenkelijk. Men legt geen tram aan, als er niet mee te verdienen valt, zal de heer de G. zeggen. Maar is deze veroordeeld, als de *groote* verwachtingen omtrent goud-riffen en goud-aders niet voor verwezenlijking vatbaar zijn?

Gesteld eens, dat Suriname het goudland bleek te zijn, waarvoor men 't uitgaf en ongeëvenaarde schatten uit die verre oerwouden gingen vloeien en terecht kwamen in de zakken van Europeesche en Amerikaansche aandeelhouders, zou dat dan op zich zelf voor kolonie en moederland zoo heilrijk zijn?

Maar als omgekeerd eens blijken moest, dat de goudindustrieelen gelijk hebben gehad, die ook vroeger wel hebben geoordeeld, dat de geologische gesteldheid van den bodem eene exploitatie op groote en zeer kostbare schaal minder loonend maakt dan eene, die met goedkoopere middelen op bescheidener winsten uitgaat — en dat een zoodanige ook niet tot de illusies behoort, heeft menige goudzoeker ondervonden en leert ook, dunkt mij, wat de heer de G. van Grand-Placer zegt — zou dat dan bewijzen, dat eene tram-onderneming niet in 't belang der kolonie is? Ook de bosschen van Suriname kunnen hun producten geven — zoo leert de heer Berkhout. Ook aan de kans om de binnenlanden tot ontginning te brengen en er den ondernemingsgeest heen te lokken, wordt nog niet getwijfeld — zooals de thans gevraagde concessies bewijzen. De kleine landbouw moge nog in zijn begin zijn, dat hij zich uitbreidt, hebben de laatste 10 jaren bewezen.

Hoe iemand na jaren van onderzoek, ingesteld door ingenieurs en geologen, over 't achterland van Suriname en ook over de kolonie in 't algemeen oordeelen kan, leert het jaarverslag der Maatschappij Suriname zelve over het jaar 1899 op de meest bemoedigende wijze. »Onze West« heeft niet te onpas aan dat thans vooral merkwaardige geschrift herinnerd.

In de brochure is de pessimist aan 't woord, welnu, dat dringt anderen om hun optimisme aan een toetsing te onderwerpen en wat er dan van overschiet helder en bemoedigend te plaatsen tegenover de sombere beelden door den scepticus geteekend. En verheugen wij ons, dat de Nederlandsche Regeering, door liefde, van hen die in de Kolonie waren, daartoe aangespoord, na vóór en tégen rijpelijk te hebben overwogen, geoordeeld heeft, dat men, ook in dubiis, waar het 't bestaan van een belangrijke en een zoo vruchtbare bezitting geldt, zich, zoo eenigszins mogelijk, moet voegen bij hen, die zeiden geloof te hebben in Suriname.

Als men, na eenige absentie, van den kant der zee de soms doodsche reede van Paramaribo nadert, mag men met den kapitein, vroeger eens genoemd, denken: »een goed oud stadje«, het is, voelt men dan levendig, een stil oud stadje. Vooral wanneer men dan nog onder den indruk mocht zijn van 't nabijgelegen Demerara. Toch, als die indruk is voorbijgedreven en men in staat is geweest meer binnenwaarts te gaan en langs de prachtige rivieren, zoowel als op de cultures in hun nabijheid, weer te ontdekken, welk een land het is, dan komt het aangename gevoel teru[g] [...] men zegt: hoe schoon en rijk is toch Suriname. W[...] land als 't eens toenam in bevolking, in ondernemingen, [...] in bewoonde oorden!

»Als eens!« De gedachte rijst soms met vroolijk v[...]trouwen, dat het zoo worden zal. Nog niet vele jaren g[e]leden riep iemand, die opgetogen was over de goe[de] vooruitzichten, aan wier verwezenlijking hij zelf meewerkt[e], bij 't zien op de nog niet zoo heel drukke rivier bij [de] stad, uit: »Over 10 jaren ligt de ree hier vol schepen [en] is de geheele Waterkant, zoover 't oog reikt, een reeks v[an] kantoren en steigers!«

't Is nog ver af, dat verschiet. Toch is de toestand be[ter] dan vroeger. Paramaribo, het verkeer, langs de rivier 't e[n] over zee, de handel, de maatschappij, nù of zooals [...] 20 jaar geleden was, dat geeft een groot verschil te o[nt]dekken. Is dus het heden niet zoo ten eenenmale ontmoe[digend], wie denkt ook niet en mag niet denken aan [de] toekomst? Eene kolonie, zoo goed gelegen, die met [...] toenemend sneller verkeer, zoo veel dichter aan Europ[a] maar ook — dat ook niet te vergeten — aan de Noord[-] Amerikaansche havens komt, wekt niet zonder reden ve[r]wachtingen op. De Nederlandsche Regeering heeft zek[er] met het heden en de naaste toekomst te doen, maar [...] heeft ook zeker nog verder gezien. Hoe zou 't ook ander[s] kunnen? Wat de *vruchtbare* landen in de Tropen kunne[n] worden, wordt allengs meer vermoed. En Suriname is [...] dier landen. Zoo goed als een. Misschien, van meer waar[de] dan zelfs de vroede vaderen hebben kunnen denken.

TROPICUS.

Deze eisch primeert al het andere en daaraan kan slechts worden voldaan door een sterk *veldleger*.

Heeft spreker zelf zijne conclusie in deze zaak gemaakt, hij kan zich voorstellen, dat onderscheidene leden der vereeniging, vooral de niet-militairen, niet in hetzelfde geval verkeeren, dat de overtuiging van velen niet genoeg gevestigd is om eene verantwoorde stem te kunnen uitbrengen. Daarom stelt hij voor, dat aan allen de gelegenheid zal worden geschonken om de zaak nog eens kalm te overwegen, waartoe de heer *Nijpels* de volgende motie voordraagt:

„De Vergadering, gehoord de zeer uiteenloopende adviezen van art. 1 van Hoofdstuk IX van het Koloniaal Programma, verzoekt het Bestuur die adviezen in druk aan de leden ter nadere overweging te doen toekomen, om in eene volgende vergadering tot stemming ter zake over te gaan".

Dit voorstel ontmoet ernstige tegenkanting en geeft aanleiding tot eene discussie, waaraan wordt deelgenomen door de heeren *Bosboom*, *Mr. van Deventer*, *van Sandick*, *Kempe* en *Ruitenbach*, welke laatste heer een contramotie voorstelt, die tot doel heeft art. 1 eenvoudig te doen luiden:

„Bevordering van de weerbaarheid met inachtneming van onze financieele krachten".

De heer *Bosboom* deelt namens de commissie mede, dat deze zeer ingenomen is met de grondgedachte der motie van den heer *Ruitenbach* en die tot grondslag voor eene nieuwe redactie van art. 1 wil maken.

De Voorzitter brengt daarop de motie van den heer *Nijpels* in stemming, welke met 21 stemmen tegen en 3 voor verworpen wordt. Het amendement van den heer *de Greve* ondergaat hetzelfde lot met 18 stemmen tegen, 5 voor, terwijl een lid buiten stemming blijft.

Mr. van Deventer deelt daarop mede, dat de commissie voorstelt art. 1 aldus te doen luiden:

„Bevordering der weerbaarheid van Ned.-Indië, zoowel door uitbreiding van de vloot, als door het instandhouden van een uitmuntend geoefend leger, een en ander met inachtneming van onze financieele draagkracht".

Aldus gewijzigd wordt het artikel na eenige discussie en nadat wijzigingen, door de heeren *de Greve* en *Kempe* voorgesteld, met groote meerderheid zijn verworpen, met drie stemmen tegen, aangenomen.

De heer *Mac Leod* vraagt, of de toelichtingen ook worden bediscussieerd. *Mr. van Deventer* en de Voorzitter antwoorden hierop, dat de bedoeling is, het programma na zijne voltooiing met geheel nieuwe toelichtingen te verrijken, waarin de in de vergaderingen uitgebrachte beschouwingen zooveel mogelijk tot hun recht zullen komen.

De Voorzitter geeft vervolgens het woord aan de heer *Thomas*, die eene rede houdt, om te betoogen, dat de positie der machinisten van de Marine, zoo tot schade van de personen zelve als van het Rijk, zeer te wenschen overlaat, en dringt er op aan, dat in het Programma op de wenschelijkheid van een verbetering zal worden gewezen.

De Voorzitter wijst er op, dat, waar in het Programma alle details zoo zorgvuldig zijn weggesnoeid, het geen zin kan hebben om deze grief daarin op te nemen, maar vraagt, of de commissie bezwaar heeft er in de Toelichtingen melding van te maken. De heer *van Deventer* antwoordt, dat de commissie gaarne bereid is om in die Toelichtingen op afdoende verbetering van den betreurenswaardigen toestand der machinisten aan te dringen.

Het woord „*betreurenswaardig*" geeft den heer *Mac Leod* aanleiding om de commissie aan te bevelen, wel ter dege vooraf te onderzoeken, of die toestand zoo betreurenswaardig is. Hem komen de klachten zeer overdreven voor; het korps machinisten streeft er sinds 25 jaren naar om voor alle leden van het korps den officiersrang te verwerven en z. i. bestaan er geldige redenen voor om aan dien wensch geen gehoor te geven.

De heer *van Deventer* antwoordt, dat de uitdrukking „betreurenswaardig" haren oorsprong vindt in de voorstelling van den heer *Thomas* en dat de commissie zeker een onderzoek zal instellen.

De Voorzitter merkt op, dat, waar zoolang en met zooveel tenaciteit geklaagd wordt, het den schijn heeft, dat daarvoor wel eenige grond bestaat.

De Voorzitter sluit hierop wegens het late uur, de vergadering.

De Voorzitter der Vereeniging,
P. H. van der Kemp.

De Secretaris,
J. L. Swart.

Oost-Indische berichten.

Sumatra-caoutchouc op de europeesche markt. — Toch een conflict. — Goeni als stof voor kleederen. — De Boven Doeson. — Atjeh. — Overstrooming. — Het nieuwe landbouwdepartement. — Irrigatiewerken. — Dr. Snouck Hurgronje. — De boerenkolonie te Tjisaroea. — Tasik Melaja. — Ombiliënkolen. — Belastingen. — Panggoengsèn. — Engano. — Nieuwe spoorwagens.

Sumatra-caoutchouc op de europeesche markt. Aan *de Sum. Post* ontleent *de Locomotief* het bericht dat de heer A. Runge van Deli Moeda, van wiens verdiensten ten opzichte van den invoer der caoutchouccultuur ter Oostkust van Sumatra, reeds meer gewag is gemaakt, voor korten tijd zijn eerste product, bestaande in twee centenaars Ficus-caoutchouc van de onderneming Boeloe, naar de europeesche markt gezonden heeft en uit Hamburg onlangs telegraphisch bericht ontving dat deze verkocht zijn voor 8,60 Mark per KG. Met dit eerste succes van zijn jarenlangen arbeid wordt de heer Runge geluk gewenscht, want een succes mag het zeker genoemd worden, dat, op het oogenblik, nu juist de marktprijzen der caoutchouc betrekkelijk laag zijn — in de laatste paar maanden zijn ze met 10 à 15 pct. gedaald — zulk een prijs voor Ficus-caoutchouc is behaald.

De beste bestaande caoutchouc is de Para-caoutchouc en zelfs deze staat tegenwoordig niet veel hooger.

Wel is waar, zegt de schrijver, is de hoeveelheid daar geoogste caoutchouc nu nog klein, maar dat wordt op den duur, wanneer de aanplant ouder wordt, natuurlijk steeds beter en uit de nu gemaakte prijs is te voorzien, dat mettertijd de cultuur van caoutchouc van Sumatra een zeer belangrijke plaats op de europeesche markt zal kunnen innemen.

Toch een conflict. Uit Djokja schrijft men aan het *Bat. Hbl.* dat de waarnemende Pakoe Alam, Pangeran Sosraningrat, die zonder voorkennis van den resident, naar Buitenzorg is vertrokken, niet zooals beweerd werd omdat het tractement van zijn zoon was verlaagd, maar om bij den Gouverneur-Generaal zijn goed recht te bepleiten, waar hij in vele opzichten ter zake van de belangen van het pakoe-alamsche huis met den resident van meening verschilt. De Gouverneur-Generaal heeft echter geweigerd hem te ontvangen, en hem doen weten dat hij zijn grieven door tusschenkomst van den resident van Djokja tegemoet zag.

Goeni als stof voor kleederen. De nijvere bevolking van Singaparna in de Preanger, reeds bekend door haar vlechtwerk, in den vorm van koffers, manden enz. in den handel gebracht, heeft weder iets nieuws gevonden op het gebied van inlandsche nijverheid. Zij is er in geslaagd van de bekende goeni, als grondstof veel voor zakken gebruikt, een stevig weefsel te maken, fijn bewerkt, dat er op eenigen afstand uitziet als de bekende chineesche stof *soetra darvas*, waarvan de soendaneesche kleermaker heel handig jassen voor zijn landgenooten vervaardigt, heel wat sterker dan de goedkoope valsche linnen en tricostoffen, die uit Europa veelal hun weg naar de binnenlanden vinden, zoo lezen wij in het *Bat. Nbl.*

De Boven Doesoen. De *Negara* van Poeroek Tjahoe is te Bandjermassin terug. Deze heeft geen bijzonder gunstige berichten gebracht. De vijand houdt zich op het oogenblik stil. Ook de militairen doen hetzelfde, zij maken geen verkenningen of excursies. Of wij den pretendant sultan, Mahomed Seman nog in onze handen bekomen? Er is weinig hoop daarop zegt de schrijver in de *Soer. Ct.* Hij heeft zich voor het moment voor goed terug getrokken in de bosschen van Borneo en men denkt dat wanneer de berichten over Goesti Arsad naar boven doorgedrongen zijn, de vijand op nieuw zal beginnen den strijd te voeren.

Atjeh. Tegen een vijandelijke bende, die zich versterkt had in de benting Bakobako nabij Gampong Samoti Groempang-doea, op de grens van Peusangan, rukte kapitein Later uit Pantehlhon op en vermeesterde de versterking.

De vijand liet 79 dooden, 9 achterladers, 33 voorladers, 1 donderbus en vele blanke wapens en munitie in onze handen.

De Atjeh-correspondent van *het Bat. Nbl.* meldt dat de artillerie aldaar spoedig naar Java zal worden teruggezonden.

De troepenmacht die onder leiding van den luitenant-kolonel G. C. E. van Daalen, een excursie gaat ondernemen naar de Gajoe- en Alaslanden, vertrok 6 Februari aan boord van drie gouvernements-stoomschepen naar Lho Seumaweh om van daar, door Peusangan, naar het gebied van het groote meer te marcheeren.

In Tangse meldden zich de voornaamste panglima van den gevangen genomen oeleëbalang en daarna geleidelijk een paar honderd uitgewekenen.

Overstrooming. Een telegram uit Djokja dato 6 Februari aan *het Soer. Hbl.* meldt, dat, na twee dagen van zware regens in het zuiden dezer residentie, verschillende rivieren buiten de oevers zijn getreden.

Bij een persoonlijk bezoek aan de geteisterde streek bleek het dat honderden bouws, met suikerriet beplant, overstroomd zijn, terwijl mede eenige kampongs zijn weggeslagen.

De schade valt nog niet bij benadering op te geven.

Er zijn vele menschen verdronken.

Het regent nog steeds door. Indien er niet spoedig verandering komt, is de schade niet te overzien.

Het nieuwe Landbouwdepartement zal op dezelfde leest als dat in Amerika geschoeid worden, van welker werking professor Treub zich persoonlijk op de hoogte gesteld heeft.

Irrigatiewerken. *Het Soer. Hbl.* deelt mede dat aan den ingenieur Weijs — bekend o. a. door den aanleg der Soerabaiasche waterleiding — door de Regeering is opgedragen het maken van eene rondreis over Java, om verslag uit te brengen over de irrigatiewerken.

Dr. Snouck Hurgronje. Aan *het Soer. Hbl.* ontleenen wij het bericht dat, omdat beweerd werd dat de gouverneur-generaal Dr. Snouck Hurgronje had opgedragen voorloopig overleg te plegen met Goesti Arsad en de andere Borneosche grooten, de *Javabode* Dr. Snouck Hurgronje heeft geinterviewd, die zeide dat voorzoover hem bekend de gouverneur-generaal nooit het plan had gehad overleg te plegen met deze goestis, die geen rang of beteekenis hadden, welke hun recht hierop gaven. En waarom zou overleg moeten gepleegd worden? De goestis zijn hier gekomen, vrijwillig en volkomen bewust dat de regeering het recht had hen hierheen te zenden. Van weglokken, als wel beweerd is, is geen sprake.

In zijn kwaliteit van adviseur der regeering had Dr. Snouck Hurgronje eenige malen met hen gesproken en hen gevraagd, of zij iets konden meedeelen van de plannen van Goesti Saman. Zij antwoordden, dat de Inlandsche potentaten in den regel geen vertrouwelingen maken van de hen omgevende personen. Zij weten doorgaans zelf niet wat zij willen. Dit is afhankelijk van de omstandigheden. Door de omgeving worden zij vaak gebruikt als schild en vaak heerschen zij slechts in schijn, beheerscht als zij worden door de omstandigheden.

De Boeren-Kolonie te Tjisaroea. Naar uit Bandoeng aan *het Bat. Nbld.* wordt medegedeeld, heeft de boeren-kolonie te Tjisaroea een vrij belangrijke uitbreiding van grond ondergaan. Reeds eenigen tijd geleden was door Hirschland aan het comité te Bandoeng verzocht om meerderen grond af te staan in de eerste plaats noodig voor weideveld voor het vee, in de tweede voor beplanting, daar de tot heden bezette 5 bouws reeds geheel zijn omgeploegd en bebouwd.

Het antwoord van het comité liet echter op zich wachten en met hun vee geen raad wetend, lieten de boeren de dieren in de omringende gouvernementskoffietuinen grazen. Daarvan werd door den koffieopzichter aan den assistent-resident rapport uitgebracht en het gevolg was dat aan de kolonie vergund werd 25 bouws afgeschreven koffietuinen in bezit te nemen.

De boeren moeten thans ook druk bezig zijn de boompjes te vellen en het hout op de markt te brengen.

Tasikmelaja. Uit Tasikmelaja wordt aan het *Bat. Nbl.* geschreven dat dit plaatsje in den laatsten tijd nog al is vooruitgegaan, nu er steeds meer Europeanen komen wonen. Velen hunner beoefenen den kleinen landbouw, en planten vooral katjang tjina, welke zij tegen goede prijzen, tegenwoordig f 4.50 per picol, van de hand zetten. Dit product vindt plaatselijk gretig afnemers die er katjang-olie van maken. Ook djarak-pitten worden hier veel door Chineezen opgekocht, die ze te Batavia met goede winst verkoopen.

De batikkunst wordt hier tegenwoordig door bijna iedere inlandsche vrouw beoefend. Een paar jaar geleden was dit nog uitzondering en hoe men hier in deze kunst in korten tijd gevorderd is, moge blijken uit den ruimen afzet van het weefsel dat met de kain karet van Batavia in vinnige concurrentie is getreden. De tasikmelajasche kains, bijzonderlijk die in de werkplaatsen van mevrouw Löder gemaakt, zijn zeer gewild; de laatste, naar haar genoemd, wedijveren in deugdzaamheid en schoonheid met de bekende solosche weefsels; de soendaneesche vrouwen hebben ze zelfs liever.

Ombilienkolen. Bij de regeering is nog in overweging het denkbeeld om het transport van ombilienkolen van de Emmahaven naar de depots in den archipel in eigen beheer te nemen.

Het departement van O. E. en N. kreeg 6 maanden uitstel om hieromtrent te dienen van consideratie en advies.

Belastingen. De *Javasche Courant* bevat een wijziging van de personeele belasting en de invoering van een rijwielbelasting.

De personeele belasting bedraagt voortaan 5 pct. van de jaarlijksche huurwaarde, 2 pct. van de waarde van het meubilair en de rijtuigen en f 6 per paard voor de eerste 2, f 8 voor het derde paard, f 10 voor het vierde, f 12 voor het vijfde en f 15 voor het zesde paard. Voor rijwielen wordt f 3 per stuk en per jaar betaald.

Deze nieuwe regeling gaat in met 1 Januari 1904.

Panggoengsèn. Minister Idenburg heeft afgewezen het verzoek om financieelen steun voor uitzending van den zendeling Bakker, die mejuffrouw Jansz te Panggoengsèn, als hulp ter zijde zou staan, lezen wij in *de Sem. Crt.*

Engano. De bevolking van Engano, het eiland ter Westkust van Sumatra, sterft, zooals men weet, langzamerhand uit. Verschillende maatregelen zijn overwogen om de ontvolking tegen te gaan en men is het er nu over eens dat het beste zal zijn de bevolking nieuwe krachten toe te voegen door immigratie van Javanen.

Is de schrijver goed ingelicht, dan zal reeds spoedig hiertoe worden overgegaan en zullen in hoofdzaak javaansche christenen worden uitverkoren om Nederlandsch-Indië een nieuw ras Engano-ërs te bezorgen.

Nieuwe spoorwagens. Men was onlangs in de gelegenheid een der drie nieuwe personenwagens te zien, die spoedig in dienst worden gesteld. De wagen maakt een goeden indruk en de compartimenten eerste en tweede klasse zijn keurig net en gemakkelijk ingericht. In het compartiment eerste klasse zijn acht plaatsen. Het is door een deur, die naar beide zijden open gaat, in twee deelen verdeeld.

Voor het gebruiken van rijsttafel of wat anders is een tafeltje aangebracht, dat, zoodra het eten is afgeloopen, gemakkelijk kan weggenomen worden.

Het tweede klasse compartiment, ook met een deur, die naar beide zijden opengaat, geeft plaats aan twaalf personen.

Boven aan de banken en stoelen zijn thans zachte kussens aangebracht, overtrokken met leder.

Voor doelmatige ventilatie, ook naar boven, is gezorgd, terwijl in de beide compartimenten in de zoldering een gelegenheid is aangebracht voor de plaatsing van een lamp.

De W. C. en de toiletkamer zijn over elkander aangebracht.

Het geheel ziet er keurig netjes uit, zegt de *Preangerbode*.

West-Indische Berichten.

Curaçao. De Koloniale Raad heeft het ontwerp-verordening op de inkomstenbelasting aangenomen, maar niet dan met de noodige wijzigingen. De zitting, van den 3den Februari ll., waarin de beraadslagingen werden geopend, werd door den voltalligen Raad bijgewoond.

Nadat mededeeling was gedaan dat een ontwerp-verordening was ingekomen betreffende de oprichting van een postspaarbank voor de kolonie, welk ontwerp op de afdeelingen werd geëndosseerd, had de Raad nog eerst drie tweetallen opgemaakt ter voorziening in de vacatures-Maduro, Gaerste en Curiel, welke heeren aan de beurt van aftreden waren. De drie aftredende leden werden allen met algemeene stemmen als eerste candidaten gekozen, terwijl als tweede candidaten respectievelijk de heeren A. Correa, C. Perret Gentil, en J. van Lier Ez. op het lijstje werden geplaatst.

Daarna begonnen de algemeene beraadslagingen over in hoofde genoemd ontwerp.

De eerste spreker, de heer C. Statius Muller, had wel iets op het ontwerp aan te merken, maar kon er in komen dat een inkomstenbelasting werd ingevoerd.

De volgende spreker, My. C. Henriquez, was echter al heel slecht over het ontwerp te spreken. Door het lange wachten had hij al gehoopt dat van uitstel afstel zou komen, maar 't mocht niet zoo wezen. Het voorstel, door den Raad aan het bestuur gedaan om het ontwerp in te trekken werd niet ingewilligd. Er werden wel veel veranderingen ingebracht, maar het principe eener inkomstenbelasting bleef behouden. Spreker voelde veel meer voor een hoofdelijken omslag, die hem beter passend aan curaçaosche toestanden leek. Dit bezwaar werd door den naasten spreker, J. B. Gorsira ondervangen, die meende dat, na de door het bestuur in het ontwerp gemaakte wijzigingen, de *naam* der inkomstenbelasting was behouden gebleven, maar de Raad nu in *werkelijkheid* met een voorgestelden hoofdelijken omslag te maken had.

Zooals gezegd werd het ontwerp met eenige wijzigingen door den Raad aangenomen, zoodat Curaçao zich nu in een inkomstenbelasting of hoofdelijken omslag al naar men het noemen wil mag verheugen.

Misschien zullen nu ook de middelen kunnen worden gevonden om de kolonie aan een goede politie te helpen, waaraan ze naar 't schijnt wel behoefte heeft. Zoo schreef de *Wekker* van den 13den Februari l.l. het volgende:

„Is er werkelijk niets te doen om het gemeene straatvolk er van te houden, woorden uit te braken, die den onaandoenlijksten mensch van schaamte en verontwaardiging doen blozen. Nu dat het stadsdistrict hoe langer hoe meer overstroomd wordt met onbeschaafde en ploertige lui uit de buitendistricten . . . . ., is het onzes inziens wel noodig om de straatpolitie te verscherpen, ten einde te verhinderen, dat bedoelde lui, die zich een heelen tijd nog verbeelden buiten op de velden te zijn, zich in de stad als wilden en barbaren gedragen. Er dienen bij tijds maatregelen te worden getroffen, om paal en perk aan het kwaad te stellen, dat dreigt onmetelijke verhoudingen aan te nemen. De politie behoort met bruikbare elemententen te worden versterkt, met manschappen, die, waar dit noodig is, zelfstandig en oordeelkundig kunnen optreden en zich niet belachelijk maken door hun weifelen en „niet weten wat te doen."

En ook niet door afwezigheid schitteren, zouden we naar aanleiding van een bericht in de *Amigoe* over Aruba willen toevoegen aan het vorenstaande, waaruit we meenen te moeten afleiden dat 't op Curaçao krek andersom gesteld is als bij ons. Hier beweert men dat het onvervalscht, eerlijk, zedelijk buitenvolk door die beroerde stadsmenschen wordt bedorven, op Curaçao zouden 't volgens de *Wekker* juist de buitenliên zijn, van wie de stadslui rare manieren kunnen leeren.

Om nu op 't bericht van de *Amigoe* terug te komen. Aan de Noord op Aruba was een goelet gestrand en nu schijnen enkele Noordmannen, gebruik makende van den geringen spoed der plaatselijke politie om zich te vertoonen waar zij behoort optetreden, zoo'n beetje aan het rampassen te zijn gegaan. Twaalf huisvaders zitten nu deswege in den nor. Een goede politie behoort evenwel niet alleen repressief te werk te gaan. Daar moet dus op Aruba heel wat weening en knersing der tanden geweest zijn van berouw en spijt over het gepleegde gesnoode bedrijf.

Op Curaçao waren in het begin van de maand Februari ll. ook een aantal luitjes in zak en asch over een bericht in de officieele *Curaçaosche Courant*, die wist meê te deelen dat de, in de kolonie tehuis behoorende schoener „Venus" op de reis naar Santo Domingo zou zijn vergaan. Voor zooverre bekend was, waren eenigen der opvarenden gered en bevonden dezen zich op Jamaica, in de buurt van welk eiland de ramp zou hebben plaats gehad. Een bericht, door het telegraafkantoor openbaar gemaakt, meldde dat, volgens een op Santo Domingo uitkomend blad, niet alle hoop met betrekking tot de „Venus" moest worden opgegeven, daar een stoomschip gezien was in de richting van de plaats, waar de schoener zich moest bevinden.

De *Vrijmoedige* van den 11en Februari ll. meldt nu dat, blijkens een, van den nederlandschen consul te Kirgston ontvangen telegram, de „Venus" te Savanalamar was binnengesleept met neergevallen masten en in flarden gescheurde zeilen. Volgens bericht van den kapitein was de lading onbeschadigd.

Zoo had men zich, dus gelukkig onnoodig, ongerust gemaakt voor het lot der opvarenden van den schoener. Voor velen op Curaçao gaf dit een ware verlichting, want niet weinigen hadden familiebetrekkingen aan boord, van wie meer dan één de kostwinner van het gezin was.

Laten we hopen dat de *Amigoe* zich ook onnoodig ongerust maakt, waar ze aan de opgave van den regenval, die in Januari 78 millimeter bedroeg, de volgende beschouwing vastknoopt:

„Dit is derhalve buitengewoon veel. Wat de eerste droogte doorstaan kon, is door de opvolgende, aanhoudende regens flink opgeschoten, zoodat hier en daar een goede oogst te verwachten is.

Nu de regentijd weer zoo goed als voorbij is, mogen we wel op een anderen vijand van onze mais wijzen; de wormen namelijk.

Indien de bestrijding hiervan buiten het ressort van den heer Rijkens valt, zal deze landbouwkundige toch beter dan iemand anders den inspecteur, Dr. van Hall, die ook over Curaçao is aangesteld, zaakkundig kunnen inlichten. Zoo dit geschiedt laat men dan ook niet vergeten de aandacht van den inspecteur te vestigen op de ziekte der dividivi; in de benedendistricten sterven de boomen bij massa's."

Opleiding van Inlandsche Ambtenaren.

Het antwoord van Mr. M. S. Koster (K. W. no. 50) op de door mij ingebrachte bezwaren tegen eene belangrijke uitbreiding van de opleidingscholen (K. W. no. 46 en no. 49), geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen:

De omstandigheid, dat de bezoldiging der landraad-griffiers f 250 en f 175 's maands bedraagt, naar gelang zij al dan niet gegradueerd zijn, neemt mijn bezwaar tegen eene ongelijke bezoldiging van de opgeleide en niet-opgeleide inlandsche schrijvers (en mantri's) niet weg.

Het in dienst nemen van ongegradueerde landraad-griffiers is óf een zuinigheidsmaatregel, óf een gevolg van gebrek aan gegradueerden.

Om een dezer of om beide redenen heeft men ongegradueerde, dus eigenlijk onbevoegde, personen tot griffier benoemd op bijna ¾ van de bezoldiging der gegradueerde titularissen, terwijl de heer Koster naast de inlandsche schrijvers, voor wie een diploma van eene opleidingschool geen vereischte is, gediplomeerde schrijvers wil stellen met een verdubbelde bezoldiging.

Het laatste „geval" is niet alleen veel erger, maar ook heel anders dan het eerste.

Wat aangaat de door den heer Koster te berde gebrachte ongelijke bezoldiging van de inlandsche onderwijzers, naar gelang zij al dan niet aan eene kweekschool zijn opgeleid, ook dat is niet ter zake dienende.

Met het oprichten der kweekscholen werd beoogd, het opleiden van jongelieden tot onderwijzer, hoofd eener gouvernementsschool en aanvankelijk werden dan ook de in het eindexamen geslaagde kweekelingen onmiddellijk aan het hoofd eener school gesteld.

Toen echter na eenige jaren alle scholen voorzien waren van opgeleide hoofden en het aantal inlandsche scholen op Java gedurende 20 jaren nagenoeg stationnair bleef, was er voor de ex-leerlingen der kweekscholen slechts plaats als tijdelijk hulponderwijzer (candidaat-onderwijzer.)

Aangezien elk jaar weer een nieuwe stroom van zulke candidaat-onderwijzers over de scholen op Java te verdeelen viel en de jeugdige schoolhoofden in de eerste 25 jaren niet aan heengaan dachten, werd het vooruitzicht op promotie voor de candidaat-onderwijzers hoe langer hoe slechter.

Dat daarom kleine periodieke traktementsverhoogingen werden toegekend aan de candidaat-onderwijzers, die wegens plaatsgebrek niet konden worden benoemd tot hoofd eener school, waarvoor zij aan de kweekschool waren opgeleid, kan bezwaarlijk dienst doen als antecedent voor de door den heer Koster gewenschte, verhoogde bezoldiging van de gediplomeerde schrijvers, voor wie wél een uitweg is naar een hoogeren rang, wel te verstaan, wanneer men door te grooten toevoer van gediplomeerden in de lagere rangen, de promotiekansen niet te slecht maakt.

Het komt mij voor, dat juist de geschiedenis van de candidaat-onderwijzers als waarschuwing kan dienen voor de gevolgen van eene belangrijke uitbreiding der opleidingscholen.

Als de kweekscholen van af hare oprichting niet meer onderwijzers hadden afgeleverd dan thans, dan zou het niet mogelijk zijn geworden, dat opgeleide onderwijzers gedurende 10 en meer jaren als hulponderwijzer dienst moesten doen op eene bezoldiging van f 20—f 30 's maands.

Beperking van het aantal kweekelingen zou niet alleen in het belang zijn geweest van de opgeleide onderwijzers, maar ook van het onderwijs, want teleurstelling en ontmoediging zijn doodelijk voor ijver en ambitie, en wij hebben niet alleen kundige, maar ook met lust en ijver dienende ambtenaren noodig.

Wat de verhouding van het aantal onderdistrictshoofden en adjunct-djaksa's tot dat der hoogere inlandsche ambtenaren betreft (nl. als 2:1), merk ik op, dat bij de beoordeeling van deze schijnbaar vrij gunstige verhouding niet mag worden vergeten, dat de inlandsche ambtenaar eerst na 30 jaren dienst recht heeft op pensioen en dat hij zelden vrijwillig den dienst verlaat, zoodat diensttijden van 40 en meer jaren lang niet zeldzaam zijn.

Bovendien is te verwachten, dat de gemiddelde leeftijd van de wadana's en hoogere ambtenaren over eenige jaren lager zal zijn dan thans, nl. wanneer de opgeleide ambtenaren niet te lang in de lagere rangen (schrijver en mantri) blijven dienen, wat ook de Heer Koster wenschelijk acht.

Dat dientengevolge het aantal mutatiën in de hoogere rangen kleiner zal worden, dus ook de kans op promotie voor de lagere ambtenaren geringer, is duidelijk.

In elk geval zou aan eene belangrijke uitbreiding van de opleidingscholen behooren vooraf te gaan, een statistisch onderzoek naar het jaarlijksch verlies aan wadana's en hoogere ambtenaren, door overlijden, pensionneering als anderszins.

Dat cijfer zou als basis kunnen dienen voor de vaststelling van de jaarlijksche aanvullingen van de opleidingscholen, mits men daarbij in aanmerking nam, hetgeen zooeven omtrent eene te verwachten verjonging van de ambtenaren in de hoogere rangen werd opgemerkt.

Natuurlijk zullen er nog wel andere factoren zijn, waarmee rekening valt te houden, maar in ieder geval zal moeten worden nagegaan, voor zoover dat mogelijk is, wat de gevolgen zouden zijn voor de promotiekansen van de opgeleide ambtenaren in de lagere rangen, van eene jaarlijksche aanvulling van ± 60 opgeleide ambtenaren, niet gedurende enkele, maar gedurende tien, twintig jaren.

De uitsluiting verdedigend van onopgeleide ambtenaren van de ambten hooger dan die van schrijver en mantri, zegt de heer Koster o. a. het volgende: „Neemt men eenmaal aan, dat het staatsbelang eischt, dat zekere ambtenaren zekere dozis kennis bezitten, dan moeten argumenten, ontleend aan het privaat belang van andere staatsdienaren, die niet in de gelegenheid zijn geweest zich die kennis eigen te maken, daarvoor zwichten, hoe verdienstelijk deze laatsten ook mogen wezen."

Hieromtrent veroorloof ik mij op te merken, dat het verwerven van de voor een inlandsch ambtenaar vereischte kennis ook buiten de opleidingscholen niet onmogelijk is en dat bovendien een onopgeleid ambtenaar zijne tekortkoming

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

BIJBLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD N°. 52, Donderdag 10 Maart 1904.

kennis, ruimschoots kan vergoeden door groote intelligentie, activiteit en bruikbaarheid.

Natuurlijk doet die mogelijkheid niets af aan de waarde van een goede opleiding, maar als wij ook in onze maatschappij niet zelden zien, dat onopgeleide menschen van uitstekenden aanleg, door ijverige studie en werkzaamheid het zoo ver brengen, dat zij alleszins bekwaam worden voor gewichtige ambten, waarvoor zij niet zijn opgeleid, of voorgangers worden in een vak van wetenschap, dat hen nooit is gedoceerd, dan dienen wij er ons voor te wachten, al te exclusief te zijn en de geschiktheid voor de vervulling van de hoogere ambten door inlanders, uitsluitend afhankelijk te stellen van eene opleiding, die dan toch niet meer kan doen dan voorbereiden.

Daarom kan ik mij nog maar niet vereenigen met het denkbeeld van den heer Koster, om niet opgeleide inlandsche ambtenaren uit te sluiten van de vervulling van ambten, hooger dan mantri, behoudens *zeer bijzondere* gevallen, al acht ik het billijk, dat, bij de vervulling van vacatures, de gediplomeerden voorgaan, en wenschelijk, dat in den regel alleen deze tot de bekleeding van laatstbedoelde ambten worden toegelaten, doch met niet te zeldzame uitzonderingen voor uitstekende, niet gediplomeerde ambtenaren.

J. Habbema.

Moederland en Koloniën.

Verslag over de werkzaamheden van het derde vereenigingsjaar 1903.

In de Openbare Algemeene Vergadering van 15 Januari 1904 werd door den *Voorzitter*, den heer P. H. van der Kemp, het volgend verslag uitgebracht:

M.M. H.H.!

De werkzaamheden van dit jaar werden den 22sten Januari 1903 ingeleid met eene voordracht van den heer F. Fokkens over: *het ontwerp van wet tot decentralisatie van het Bestuur in Ned.-Indië en wat daarmede verband staat.* Men vindt deze lezing met de daaruit voortgevloeide gedachtenwisseling opgenomen onder No. V van het orgaan der Vereeniging 3e jaar: 1902—1903.

Op het einde van het jaar, namelijk dd. 11 November 1903, hield Dr. Hendrik Muller eene door lichtbeelden opgeluisterde voordracht over indrukken, opgedaan van een bezoek aan *Noord-Amerika, Mexico, Curaçao* en *Suriname.*

De algemeene vergaderingen van 11 Maart, 1 en 29 April en 18 December 1903 werden hoofdzakelijk gewijd aan de behandeling van het *Koloniaal Programma*, welk stuk met toelichting is opgenomen onder No. VII van het orgaan der Vereeniging 2e jaar 1901—1902.

De vergadering van 11 Maart werd mede gewijd aan de door Mr. C. Th. van Deventer voorgestelde motie, luidende:

„De Vereeniging *Moederland en Koloniën*, dankbaar voor de erkenning, uitgesproken in de Nota „van den Minister van Koloniën, dd. 21 Februari jl., „*dat het Moederland tegenover de Koloniën eene* „*zedelijke roeping te vervullen heeft, en dat, als* „*Indië nood lijdt, het moederland naar vermogen* „*van eigen kracht behoort hulp te verleenen*, doch „niet voldaan door de wijze, waarop, blijkens ge„noemde Nota, naar Ministers oordeel, aan die „erkenning practisch gevolg zou kunnen worden „gegeven

spreekt den wensch uit, dat, bij behandeling van het *Ontwerp tot wijziging der Indische Comptabiliteitswet* door de Volksvertegenwoordiging bij de Regeering worde aangedrongen op *een meer volledige kwijting van Nederland's plicht tegenover Indië*, in het bijzonder door overneming voor rekening van het moederland van de leeningen, waarmede in 1883 en 1898 Indië werd belast."

Deze motie werd met algemeene stemmen, op twee na aangenomen.

De *wijziging in de Comptabiliteitswet*, welke tot deze motie had aanleiding gegeven, werd den dag na onze vergadering van 11 Maart in de Tweede Kamer der Staten-Generaal behandeld. Dank zij de welwillendheid van den Griffier der Kamer, konden hare leden nog tijdig, vóór de debatten een aanvang namen, van den uitspraak der Vereeniging kennis ontvangen

In onze vergadering van 11 November 1903 werd besloten:

1°. Eene bijdrage te leveren aan het fonds voor een gedenksteen te Arnhem, gewijd aan de nagedachtenis van den luitenant-generaal K. van der Heijden.

2°. Eene betuiging van hulde te doen toekomen aan den luitenant-generaal J. B. van Heutsz, naar aanleiding van den gunstigen uitslag der krijgsverrichtingen in Atjeh.

Met de redactie van de sub 2 bedoelde oorkonde belastten zich welwillend de heeren Blok en Hoynck van Papendrecht, zoomede mevrouw de weduwe Kunst, waarna het Bestuur den heer Rink de bewerking der oorkonde opdroeg, die daaraan op zéér verdienstelijke wijze voldeed. De inhoud van het stuk, dat den 19den December 1903 aan Generaal van Heutsz werd gezonden, luidde aldus:

Aan Zijne Excellentie Luitenant-Generaal,

Joannes Benedictus van Heutsz,

Civiel en Militair Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden, Adjudant in buitengewonen dienst, Adjudant-Generaal van Hare Majesteit de Koningin, met den rang van Groot-Officier der Kroon, Grootkruis der Militaire Willemsorde, enz. enz.

De Vereeniging Moederland en Koloniën, gevestigd te 's-Gravenhage en gewijd aan de behartiging van de belangen der Nederlandsche bezittingen in Oost en West;

geheel instemmende met Uwer Excellenties, van zeldzame geestkracht getuigend actief, humaan en beleidvol optreden in Noord-Sumatra en met de wijze, waarop door Uwe Excellentie daarbij van de diensten van Leger en Vloot, die in heldhaftigheid en plichtsbetrachting hebben gewedijverd, is gebruik gemaakt;

betuigt Uwe Excellentie en allen die U daarbij hebben ter zijde gestaan, daarvoor hare, eerbiedige hulde en spreekt den innigen wensch uit, dat de reeds aanvankelijk verkregen schitterende uitkomsten mogen worden bekroond door den steeds meer en meer toenemenden bloei en de vermeerderende welvaart van het gewest, waarin door U zoovele jaren met onverdroten ijver en nooit verflauwende geestdrift is gearbeid en dat het Uwer Excellentie gegeven moge zijn Uwe zware taak te volbrengen tot heil van Insulinde, ten zegen van het moederland en tot eigen voldoening als de schitterendste belooning voor onbezweken plichtsbetrachting, onbegrensde vaderlandsliefde, onwankelbare trouw en volharding.

Deze huldebetuiging is een uitvloeisel van de opdracht der leden van gemelde Vereeniging in hare algemeene vergadering van 11 November 1903, zijnde geweest hare eerste algemeene vergadering van het vereenigingsjaar 1903—1904.

's-Gravenhage, 11 December 1903.

Het Bestuur der Vereeniging voorn.

(*Volgen de handteekeningen van al de bestuursleden*).

Met voldoening kan wijders nog in herinnering gebracht worden het door onze Vereeniging genomen initiatief om haar medelid R. A. van Sandick tot lid van den Gemeenteraad te dezer plaatse in den aanvang des jaars verkozen te zien. De pogingen in medio van dat jaar om een van onze andere leden evenzeer in dien Raad te doen verkiezen, slaagden daarentegen niet; evenmin ons streven in April om eene vacature te Alkmaar voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal door eene Indische specialiteit te doen innemen.

Moge dit overzicht U de overtuiging geven, dat hier ter plaatse de Vereeniging ook in het afgeloopen jaar met ernst gestreefd heeft aan het doel harer oprichting te beantwoorden, met groote waardeering moet hier tevens melding gemaakt worden van de toewijding der te *Wageningen* gevestigde afdeeling onzer Vereeniging, die er ook een goed terrein van werkzaamheid heeft door de aanwezigheid van de *Indische afdeeling der Rijkslandbouwschool.* Onder de aldaar gehouden lezingen, vallen in herinnering te brengen:

den 11 Februari eene van den heer P. J. Kooreman, over *den omgang met inlanders en hunne hoofden op de buitenbezittingen*;

den 11den Maart eene van den heer H. C. Prinsen Geerligs, over *de suikerindustrie op Java*, door lichtbeelden verduidelijkt;

den 11den November eene van den heer H. C. Maurenbrecher, over *de Wajang Poerwa, Javaansch tooneelspel, in verband met het oude Hindoe-epos, de Mahabarata*, met wajangfiguren verduidelijkt;

terwijl Uw Voorzitter den 9den October sprak over *Dipa Negara, beoordeeld door Inlandsche en Europeesche schrijvers.*

De groote waardeering, die de heeren lezers te Wageningen mochten ondervinden, zij eene aansporing voor menig ander, om in de daar gevestigde afdeeling op te treden.

Wij mogen dit verslag niet besluiten zonder met een woord van warme erkentenis te gedenken den te Wageningen afgetreden voorzitter, den heer F. J. Potter, den oprichter der afdeeling, den man, die zooveel voor haren bloei heeft gedaan. Door vertrek naar elders zag hij zich verplicht zijn ontslag te nemen.

Intusschen was de afdeeling zoo gelukkig tot voorzitter te krijgen, den heer P. W. Stort, in wien de heer Potter een waardig opvolger heeft erlangd.

Voor de opgave
De Secretaris der Vereeniging voorn.
J. L. SWART.

Van vreemde Koloniën.

Steenkolen in Britsch-Indië. De russisch-japansche oorlog heeft de aandacht gevestigd op de hulpbronnen, waarover onze koloniën en die van andere mogendheden in Azië kunnen beschikken.

Voordat 't conflict een ernstige wending nam werd o. a. reeds in een indisch blad gewezen op 't voordeeltje dat onze nieuwe haven Sabang zou kunnen behalen door de levering van steenkolen aan de oorlogvoerende partijen. Het blad scheen niet in te zien dat koopmannetje spelen wel eens een aardig duitje opbrengt in allerhande zaakjes, waaraan 'n luchtje is, maar dat 'n degelijk koopman zich vóór iedere onderneming van eenig belang afvraagt of het te behalen voordeel opweegt tegen het risico. Op Atjeh, waar sedert eenige jaren, zoolang als de tegenwoordige gouverneur het zaakje bestiert, de wind uit den practischen hoek waait, blijkt men, af te gaan op 't schrijven van een Atjeh-correspondent aan een der plaatselijke bladen, een beteren kijk op de zaken te hebben en niet genegen, om te groote steenkolen-voorraden op Sabang aan te leggen, om niet, ter wille van 'n luttel voordeeltje, de neutraliteit in gevaar te brengen. Dat is 'n veel gezondere opvatting dan die van 't *penny-wise-pound-fool*, dat nog altijd in Nederland gangbare munt is, getuige de, onlangs ook in nederlandsche bladen aan den dag gelegde roerende bezorgdheid over de mogelijkheid, dat er op Sabang geen steenkolen genoeg zouden zijn voor oorlogsleverantie. Hoezeer we 't in de normale tijden, die achter ons liggen, toejuichten dat 't Andreas-kruis zich steeds meer in de Sabang-baai vertoonde, thans achten wij 't, met 't oog op de afgekondigde stricte neutraliteit wenschelijk, dat de oorlogsschepen van beide oorlogvoerende partijen onze havens en dus ook Sabang mijden, en dit zal ongetwijfeld 't geval wezen, indien we den steenkolenvoorraad op Poeloe Weh beperken tot hetgeen voor 't gewone verbruik en voor onze marine noodzakelijk is.

Engeland, dat door zijn meesterschap ter zee 't niet zoo nauw met de bepalingen voor neutralen behoeft te nemen, zal wellicht ten behoeve van zijn vriend en bondgenoot, zoo de Rijzende Zon zich in meer zuidelijke wateren ging vertoonen om de russische Armada tegen de maand Juni a. s. op te wachten, er niet tegen op zien om met de kolen-leverantie een zoet winstje te maken. Steenkolen heeft 't genoeg, niet alleen in de mijnen van Cardiff en in het cenrrum aan de Tyne maar ook in zijn reusachtig indisch rijk.

Engelsch-Indië neemt met Japan onder de steenkolen-produceerende landen in Azië eene eerste plaats in, Maar wat, in vergelijking met andere koloniën en ons Indië ten voorbeeld, in het voordeel van 't land van Ganges en Indus spreekt, zijn de groote vorderingen, die de steenkolen-industrie daar heeft gemaakt.

Japan leverde in 1903 7.430.000 tonnen steenkolen op, terwijl Engelsch-Indië in 1902 reeds 7.434.000 tonnen opbracht, waarbij nog moet worden opgemerkt dat de qnaliteit van laatsbedoeld product die van het japansche overtrof.

In 1880 had Indië weinig meer dan 1 millioen tonnen opgebracht en 15 jaren later was de productie reeds 3½ maal zoo groot.

De engelsch-indische steenkolen worden in terreinen gevonden, die tot den jurasvorm behooren en zelfs krijthoudend zijn. Vele mijnen liggen geheel open aan het oppervlak van den bodem; de daarvan afkomstige steenkolen bevatten weinig ontvlambare gassen.

De voornaamste mijnen vindt men in Bengalen waar men niet minder dan 26 maatschappijen telt, die te zamen negen tienden van de totale productie der kolonie opleveren. Er worden ook mijnen gevonden in Kasjmier, in Beloedsjitan, terwijl een belangrijke mijn wordt aangetroffen te Singareni in de staten van den Nizam van Haiderabad, niet ver van de groote ijzermijnen in de Centrale Provinciën, welke mijn jaarlijks een half millioen tonnen oplevert.

Er zijn in de geheele kolonie 113.500 arbeiders in de steenkolenmijnen, terwijl de waarde van de totale opbrengst, die ter plaatse van de mijnen omstreeks 18 millioen gulden bedraagt, tot ruim 65 millioen gulden in de havens van aankomst stijgt.

De steenkool is dus wel de kostbaarste delfstof, waarop 't land kan bogen, en erlangt des te meer waarde in een tijd, nu de engelsch-indische industrie een groote vlucht begint te nemen en men vooral de metaal-industrie tracht te bevorderen.

De snelle toename der productie van de mijnen aldaar zal tengevolge hebben, dat het buitenlandsch product er al meer en meer zal worden uitgesloten. De invoer nam dan ook geleidelijk af en bedroeg in 1902 nog slechts 258000 tonnen.

De katoen-industrie van Bombay gebruikt al meer en meer steenkolen, die zij uit Calcutta betrekt. Van de 670000 tonnen, die Bombay in 1902 invoerde, kwamen 496000 uit Bengalen.

Engelsch-Indië begint ook reeds een voorname plaats in te nemen onder de steenkolen-leveranciers voor de groote havens in Azië. Het voorziet nu reeds de ceylonsche havens en weldra zal de indische steenkool te Singapore, Aden, Durban en op Mauritius nummer één zijn. De uitvoer bedroeg in 1902 431000 tonnen.

De toekomst van de engelsch-indische steenkool hangt hoofdzakelijk af van de verbetering der verkeersmiddelen en verlaging der vrachtprijzen, die thans nog buitensporig hoog zijn. Zoo kost de steenkool, die te Calcutta slechts 5,5 tot 6 gulden waard is, aan de kade te Bombay 10 tot 11 gulden. De transportkosten doen den prijs dus tusschen beide indische havens nagenoeg verdubbelen. Het is noodig dat in dezen toestand verandering komt om aan de steenkolen-extractie van Engelsch-Indië haar volle uitbreiding te kunnen geven.

Dat de steenkool-industrie dier kolonie, niettegenstaande de aangegeven belemmerende factoren, zich toch tot het huidig standpunt heeft ontwikkeld, getuigt zeker wel van haar groote levenskracht.

Engelsche zieke verlofgangers. We hebben er vroeger in dit blad al eens op gewezen dat o. i. de, voor zieke verlofgangers uit onze koloniën geldende bepalingen, waardoor dezen, na het geneeskundig onderzoek, hetwelk tot het verleenen van verlof leidde, tot 't oogenblik, waarop zij, wanneer het verlof nagenoeg verstreken is, ter keuring voor de geneeskundige commissie moeten verschijnen, vrij wel geheel aan zich zelven overgelaten zijn, behoorden te worden aangevuld in dien zin, dat eenige waarborg wordt verkregen, in 't belang zoowel van de koloniale kas als van hen zelven, dat het voor herstel van gezondheid toegekend verlof werkelijk aan dat doel dienstbaar wordt gemaakt. In Engeland is het Colonial Office met betrekking tot een deel zijner ambtenaren blijkbaar ook die meening toegedaan en gaat 't zelfs nog verder, zooals hierna blijken zal.

't Komt veelvuldig voor dat personen na terugkeer uit de tropen in Europa weder een aanval krijgen van de kwaal, die zij onder de keerkringen hebben opgeloopen. De lijder zelf moge den aard van zijne ziekte zeer goed inzien, de geneesheer, tot wien hij zich in het moederland wendt, zal dikwerf met betrekking tot diagnose en behandeling der ziekte met de handen in het haar te staan. Tengevolge daarvan ziet men dan ook dikwijls den zieke er toe overgaan om te trachten zich zelven te cureeren en daardoor nog verder van streek te helpen.

Het *Journal of Tropical Medicine* deelde nu onlangs mede, dat 't Colonial Office, 't engelsch ministerie van koloniën besloten heeft om de volgende voorschriften uit te vaardigen, welke dienen moeten om een einde te maken aan den onbevredigenden staat van zaken, welke met name ten opzichte van de ambtenaren in West-Afrika moet worden geconstateerd.

Elk ambtenaar in de west-afrikaansche koloniën, die hetzij om reden van verlof, hetzij uit hoofde van andere redenen, naar Europa wenscht terug te keeren, zal zich voor zijn vertrek moeten voorzien van een certificaat van den kolonialen geneesheer, betreffende den staat zijner gezondheid. Ingeval de ambtenaar niet volkomen gezond is, zal het certificaat opgaven behelzen betreffende zijne kwaal en een aanwijzing met 't oog op de, door den zieke bij zijn aankomst in Engeland in acht te nemen voorschriften. Het certificaat en de daarbij gevoegde opmerkingen zullen aan den gouverneur worden ter hand gesteld en door dezen aan den minister gezonden onder mededeeling eventueel van den duur van het verlof.

Bij aankomst in Engeland zal de zieke de voorschriften van den plaatselijken geneesheer volgen en daarvan kennis geven aan den geneeskundigen dienst van het departement van koloniën.

Voor 't geval een ambtenaar, die in goeden welstand uit de kolonie vertrok, bij aankomst in Engeland ziek wordt, zal het Colonial Office daarmeê in kennis moeten worden gesteld. Zoolang de zieke niet is hersteld, zal elke veertien dagen door den behandelenden geneesheer een verslag betreffende zijn toestand aan het Colonial Office moeten worden ingediend.

Mocht voor den ambtenaar verlenging van verlof tot herstel van gezondheid noodig blijken, dan zal hem zijn tractement niet meer worden uitbetaald, indien hij vorenstaande voorschriften niet heeft opgevolgd.

Moge de laatste bepaling, het onthouden eventueel van zijn tractement aan een zieke, op een oogenblik dus wanneer hij, zij 't ook door eigen onachtzaamheid, juist daaraan 't meest behoefte heeft, wel wat heel draconisch lijken, de bedoeling zal wel wezen om juist door die gestrengheid hare toepassing zoo goed als ondenkbaar te maken.

Epidemiën in de fransche koloniën in 1902. Aan de, door den chef van den geneeskundigen dienst bij 't fransche departement van koloniën, den heer Kermorgant aan de Académie de médecine gedane desbetreffende mededeelingen ontleenen wij 't volgende:

Onder de ziekten, die de hevigste epidemiën veroorzaakten moeten worden gerangschikt de gele koorts, de cholera en de pest.

De gele koorts heeft van den 20en Februari tot den 1en October 1902 in Fransch Guyana geheerscht en 115 sterfgevallen veroorzaakt; van den 19en Juli tot den 20en Augustus van genoemd jaar eischte zij aan de Ivoorkust 13 slachtoffers op 15 gevallen; terwijl in de oude territoriën van Fransch Soedan van 1 October 1902 tot 1 Februari 1903 10 sterfgevallen waren geconstateerd tegenover 14 door die ziekte aangetasten.

De cholera heeft in Fransch Voor-Indië en in Indo-China gewoed. Het was vooral in Laos dat zij tal van slachtoffers maakte. Op een bevolking van omstreeks 155000 zielen werden 3567 sterfgevallen aan die ziekte geteld.

De pest vertoonde zich sporadisch in Tongkin, maar bezocht de haven Majunga aan de westkust van Madagaskar, waar zij van den 19en Mei tot den 17en Juli 1902 141 sterfgevallen op 191 waargenomen gevallen van die ziekte veroorzaakte.

Voorts werd waargenomen dat de typheuze koortsen al meer en meer vasten voet in de koloniën beginnen te krijgen, dat de tuberculose steeds grootere verwoestingen aanricht onder de inheemsche bevolking,en de lepra zich steeds meer uitbreidt, zoodat ernstige maatregelen tegen die ziekte meer dan noodig blijken, *wil men verhoeden dat zij op het moederland overslaat.*

Zou deze waarschuwing ook niet door ons, meer nog dan tot nu toe het geval was dienen te worden behartigd met betrekking tot den omvang, die genoemde kwaal in Oost en West onzer bezittingen dreigt aan te nemen?

En nu we 't toch over dit lugubere onderwerp van tropische ziekten hebben, meenen wij onder de aandacht van wie 't aangaat te moeten brengen, dat onlangs in een correspondentie uit Tongkin aan de *Dépêche Coloniale* werd medegedeeld, dat de pest, die in 1903 te Hanoi tal van slachtoffers maakte, daar sluimerde doch langzaam voortwoekerde om, zooals verwacht werd, in het voorjaar met vernieuwde hevigheid uit te breken.

Wel werden tal van voorschriften uitgevaardigd, maar de toepassing stuit af op de indolentie der inlandsche bevolking, die er geen been in ziet om in tijden van epidemieën zelfs naast de lijken der huisgenooten, die als slachtoffers vielen, te blijven huizen.

Er bestaat een neiging om aan het interkoloniaal verkeer tusschen Indo-China en ons Indië meerdere uitbreiding te geven — de voorgenomen kabellegging tusschen Saigon en Pontianak, dat nu met Bangka en Billiton sedert den 27en Januari ll. reeds telegrafisch met Batavia is verbonden en het, door den gouverneur-generaal van Indo-China, Beau in Augustus ll. te berde gebrachte plan om Batavia door de booten der Messageries Maritimes in het rechtstreeksch verkeer tusschen Saigon en Australië op te nemen, mogen ten bewijze daarvan worden aangevoerd — en moge een grooter verkeer, als 't niet enkel dienstig is om in de gevolgen van mislukte rijstoogsten op Java te voorzien, zeker voordeelen voor onze kolonie afwerpen, oppassen is daar ongetwijfeld de boodschap, wanneer men kans heeft daar meê zulk een onguren gast als de pest binnen te halen.

Een koloniale cursus voor topographie te Antwerpen. De heer Bech, hoofdleeraar aan de school voor zeevaart te Antwerpen heeft onlangs aan den minister van nijverheid en arbeid een memorie ingediend, waarin hij het volgende opmerkte:

„Herhaaldelijk is het voorgekomen, dat jongelieden, die ik als leerlingen heb gehad en die nu, in den Congostaat als handelsgeëmployeerden of gezagvoerders van stoomschepen werkzaam zijn, zich tot mij wendden om inlichtingen, hoe zij de lengte en breedte van een plaats zouden kunnen bepalen, het tracé van een weg opnemen en zoo meer. Hoe nuttig zou het voor de vermeerdering der aardrijkskundige kennis van den Congo-staat zijn, indien men zich de medewerking kon verzekeren van in de kolonie werkzame lieden, in staat om met eenige nauwkeurigheid een kaart samen te stellen. Hoe zouden de nu vage gegevens, die men omtrent zekere gedeelten van dat gebied heeft, in nauwkeurigheid winnen, zoo zij door kaarten werden aangevuld. En wat voor den Congostaat waar is, is 't ook voor Perzië en China, waar de activiteit onzer landgenooten zich begint te doen gevoelen."

De instelling voor den koophandel te Antwerpen heeft zich ook reeds, gesteund door 't Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap te Antwerpen, tot genoemden minister gewend om machtiging tot oprichting van een cursus voor koloniale topographie.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Maart 1904.

Boeka: De Hoofden op Java. Een Studie. — F. Fokkens: Een waarborg tegen verrassing door gebrek of hongersnood. — G. C. A. van Dijk: De Sandelhout en de paardenfokkerij in Ned.-Indië. — Varia: Wetsontwerp betreffende de oprichting van een Departement van Landbouw in Ned.-Indië. — De heer Dadabhai Naojor. — Voorbereiding der inlijving van Tidore, Batjan en Ternate bij het tolgebied. — Koloniale Literatuur: Kiekjes op Java door C. Stoll. — Multatuliana, door Dr. A. S. Kok en L. D. Petit. — Het weven in Ned.-Indië, door J. A. Loeber jr. — Het Jubileum der Koningin-Moeder. — Wetenschap en Industrie: Export van bevroren producten uit Victoria. — Sumatra-tabak. — Het vrijhandelstelsel, de handelsbalans en de welvaart. — De Ned. Kamer van Koophandel voor Australasië. — W. C. M. Maandel. Bibliographie van Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor het Binnenlandsch Bestuur. Jan. en Febr. 1904.

G. F. K. van Huls: de „loemboeng-desa" in de residenti Cheribon. — Ch. E. Bodemeyer: Een irrigatiepraatje. — C. Lulofs: Wegen-onderhoud op Java en op de Buitenbezittingen. — J. C. Bedding: Proefnemingen ter bestrijding van de Walang-sangit-plaag. — H. Carpentier Alting: Bestuursonthouding of Bestuursbemoeienis. — A. L. Wawo-Runtu: Landbouwcredietbanken tn de Minahassa. — Eerste Jaarverslag van de Blitarsche Hulp-, Spaar- en Landbouwcredietrank — Boekbeoordeeling: Studiën en Beschouwingen van Boeka. — Mondelinge behandeling van de Ind. begrooting voor 1904 (Dep. B. B.). — Varia: Delegatie van de bevoegdheden van den vendumeester bij verkoop van inboedels van vertrekkende ambtenaren. — Verstrekking van Gouv. wapenen en patronen aan ambt. BB. — Flottielje-vaartuigen der Indische Militaire Marine. — Tekst van het rapport van de Commissie ter voorbereiding van de aanwijzing in 1903 van candidaat-Ambtenaren voor den Indischen administratieven dienst. — Het derde levensjaar der demonstratievelden. — Buitenlandsch verlof aan Inlandsche ambtenaren.

De Indische Mercuur. 8 Maart 1904. no. 10.

Indisch Genootschap. Verslag der lezing van den heer A. H. Berkhout over de Surinaamsche Bosschen. — J. Lely: Iets over de Amerikaansche rietsuiker-industrie; ook in verband met de oprichting eener suikerrafinaderij op Java. — Kina en Kinine. — Suikerproductie van de in Midden-Java gelegen suikerfabrieken. — Id. van de in den Oosthoek gelegene. — De Rentabiliteit van eene Koffieonderneming op Sumatra's Westkust. — Verslagen van Maatschappijen. Fnz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	11 Mrt.	25 Mrt.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	18 Mrt.	1 April	11.30 's av.
Genua, Nederland,	8 Mrt.	22 Mrt.	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	15 Mrt.	29 Mrt.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	19 Mrt.	2 April	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	11 Mrt.	25 Mrt.	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	14 Mrt.	28 Mrt.	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Mrt.	8 April	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 Mrt.	31 Mrt.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	15 Mrt.	29 Mrt.	5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Sonthampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elke nMaandag 7.20 's av.